

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen/ mei-juni 2015

ONBEKENDE
INCONNU
N° 1

2 / 1 / 1996

ONBEKENDE
INCONNU
N° 2

2 / 1 / 1996

Grenzen van onze cultuur

© Frank Bahn Müller

JAAR VAN HET
GODGEWIJDE LEVEN

AALMOEZENIERS
ALS ROLMODEL

DPR

KLIMAATMIGRANTEN

Relevant - Nummer 03
TWEEMAANDELIJKS
Mei-juni 2015

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X - P 914402
www.relevant-bisdomantwerpen.be

Als ik deze schakelaar aanzet, wordt er elektrische stroom door het circuit gejaagd naar ... Geïnteresseerd luistert mgr. Bonny naar leerlingen van het BSO uit de Don Boscoschool in Hoboken. Fier gaven ze tekst en uitleg bij hun prestaties in de verschillende ateliers en werkplaatsen. Het was slechts een van de vele haltes van onze bisschop en vicaris Bart Paepen tijdens hun bezoek op 5 maart aan de vier parochies van Hoboken.

INHOUD

Woord van de bisschop	3
Grenzen van onze cultuur	4
Jaar van het godgewijde leven.....	10
Aalmoezeniers als rolmodel	12
Klimaatmigranten	14
Kader Abdolah	15
Diocesane Pastorale Raad	16
Groep in de kijker: de Laura van abt Poimên	18
Estafette: Marie-Pauline Wangela	19
De kiosk	20
Vorming	22
Doorkijk	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijk uitgever is Olivier Lins, Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen.

Hoofredactie: Ilse Van Halst
Redactieraad: Johan Govaerts, Saskia van den Kieboom, Jan Kint, Olivier Lins, Rita Peeters, Kristin De Raeymaecker, Lea Verstricht
Redactie en abonnementen: Relevant, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen, 03 287 35 83, relevant@bisdomantwerpen.be, www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro. Abonnees in het buitenland betalen 40 euro. Een steunabonnement kost 50 euro. Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB van vzw Bisdom Antwerpen – Relevant met duidelijke vermelding van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

© Frank Bahmüller

Tout autre chose

Zag je het ook op die winderige zondagavond eind maart op het Journaal? In het beeldverslag over de Grote parade van Hart boven Hard tegen de besparingen van de regering die vooral de zwaksten in onze samenleving treffen, stelde David Mendez, woordvoerder

van de Franstalige tegenhanger Tout autre chose, iets opmerkelijks vast. „Ik ben Peruaan. Ik ben Franstalig, maar spreek ook Nederlands”, begon hij zijn commentaar. „Gemeenschappen komen hier bij elkaar om samen te werken, Franstaligen, Brusselaars, Nederlandstaligen, mensen met een migratieverleden. Dat is belangrijk. Wij tonen vandaag dat dit mogelijk is.”

Voor dergelijke ontmoetingen over grenzen van culturen heen breekt dit nummer van *Relevant* een lans. In het dossier leer je hoe om te gaan met cultuurverschillen, dé uitdaging die superdiversiteit met zich meebrengt. In het kader van het 'Jaar van het godgewijde leven' getuigen de gasthuiszusters-augustinessen van De Brug in Lier hoe zij trachten te antwoorden op de noden van deze tijd. De samenwerking tussen aalmoezeniers van verschillende geloofsovertuigingen is dan weer een voorafspiegeling van wat morgen mogelijk kan zijn in onze samenleving. *Relevant* heeft ook oog voor de nieuwe categorie – nog niet erkende – vluchtelingen: de klimaatmigranten. En jongeren grijpen met beide handen kansen om kennis te maken met andere culturen en om met die bril ook kritisch naar de eigen cultuur en waarden te kijken.

Inderdaad, een nummer over moeilijkheden, pijn, vernedering, angst, leven als opgejaagd wild en als schimmen in de massa, maar toch ook een nummer vol sprankels hoop die duidelijk maken dat het anders kan, dat mensen over grenzen heen samen aan een betere toekomst kunnen werken voor iedereen.

Ilse Van Halst

In het weekend van 14 en 15 februari hielden meer dan driehonderd migranten en vluchtelingen zonder papieren een mars, vanuit Brussel over Mechelen naar Antwerpen, om hun eisen kenbaar te maken. In de overtuiging dat zij recht hebben op een antwoord, maakte vzw Orbit van de gelegenheid gebruik om onze federale regering op te roepen om eindelijk werk te maken van een doordacht regularisatiebeleid in het kader van een doordacht migratiebeleid.

© Filip Ceulemans

GRENZELOZE LIEFDE

'Bewegend met de snelheid van het leven, zijn we gedoemd op elkaar te botsen.' Deze ietwat wankele vertaling uit het Engels is de rode draad van *Crash*, de film die in 2006 de Oscar voor de beste film won. Het verhaal speelt zich af in het Los Angeles van na de aanslagen op 11 september. Je leert allerlei personages kennen. Hun achtergrond is uiteenlopend. Hun levens zijn afgeschermd van elkaar door culturele, economische, sociale en raciale verschillen.

"In eender welke echte stad waar je wandelt," merkt een politiemann aan het begin van de film haarscherp op, "raak je mensen aan als je ze passeert. Mensen botsen op je. In Los Angeles raakt niemand je aan. We zitten constant achter metaal en glas." Tot een auto-ongeluk een reeks gebeurtenissen in gang zet die de levens van de verschillende personages met elkaar verbinden. "Ik denk dat we de aanraking zo missen", bedenkt dezelfde agent, "dat we opzettelijk met onze auto's tegen elkaar aanrijden, om toch maar iets te kunnen voelen."

In onze samenleving 'treffen' mensen van diverse culturele achtergrond elkaar. Soms gaat het om een ontmoeting, soms om een botsing met de mens die anders is dan ik. De ene keer spreekt het anders-zijn van de ander tot de verbeelding en opent het nieuwe horizons. Op andere momenten voelt het onbekende bedreigend en beklemmend aan. Hoe dan ook word je in de diversiteit van onze maatschappij de grenzen van je eigen bestaan gewaar. 'Dit kende ik nog niet.' 'Zo zou ik dat nooit doen.' 'Dit zou ik ook wel willen.' 'Hier heb ik het echt moeilijk mee.' De ontmoeting met de ander haalt ons uit de comfortzone van reeds gebaande wegen van het bestaan. Dat is goed. Tenzij we ons

© Jan Kint

The making of. Mgr. Johan Bonny spreekt een tekst in voor het YouTube-filmpje dat zoveel mogelijk mensen uit de parochie uit alle hoeken van ons bisdom wil warm maken voor een van de zes diocesane ontmoetingen in Malle op 1, 2 en 3 juni. Surf voor het filmpje en alle verdere info naar www.hallo2015.tk.

verstopten achter muren van metaal en glas, van onverschilligheid en zelfgenoegzaamheid, zijn onze levens immers met elkaar verbonden. Willen we echt samen-leven, hebben we elkaars aanraking nodig.

Dat geldt voor de maatschappij in zijn geheel, maar in nog grotere mate voor de Kerk. De culturele diversiteit binnen onze Kerk vertaalt zich in liturgische vormgeving, in de wijze van feesten en rouwen, in taal en kledij en op zoveel andere manieren. Deze verschillen mogen er zijn. Ze maken het kerkelijke leven rijker. Tegelijk is het onze opdracht om in de verscheidenheid de eenheid te blijven zoeken. Als leerlingen van Jezus zijn we immers geroepen om een gemeenschap van gemeenschappen te vormen. Dat kan alleen als we

bereid zijn elkaar in de ogen te kijken en in de ontmoeting met die ander het ene gelaat te ontdekken van de Ander met grote A.

Als een soort mantra roept de jubelende psalm 136 zesentwintig keer uit dat Gods liefde geen grenzen kent. Wij botsen geregeld op de grenzen van ons verstaan, onze openheid, onze tolerantie, kortom op de grenzen van onze capaciteit tot liefde. Wat een troostende gedachte dat Gods barmhartigheid steeds groter is! Bewegend met de snelheid van het leven, kunnen we gelukkig terugvallen op de eindeloze liefde van de Vader die mensen verbindt over de grenzen van hun bestaan heen.

+ Johan Bonny

Vierduizend mensen stapten op zondag 15 maart samen door Brussel om 'ja' te zeggen aan het vreedzaam samenleven tussen mensen en groepen die van elkaar verschillen, 'Ja' aan de vrijheid van meningsuiting en aan de vrijheid van geweten en godsdienst, 'Ja' aan het respect voor alle mensen van welke religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging ook. De mars 'Together in peace. Vrijheid en respect' was een initiatief van de erkende levensbeschouwingen in ons land als vertrouwenwekkend antwoord op het klimaat van angst en wantrouwen na de recente terreurdagen in Brussel, Parijs en Kopenhagen en de gebeurtenissen in Verviers. Meer dan vijftig verenigingen en instellingen sprongen op de kar.

GRENZEN VAN ONZE CULTUUR

VERWELKOMEN WIJ MENSEN MET EEN MIGRATIEACHTERGROND
IN ONS MIDDEN OF KIJKEN WE HEN LIEVER BUITEN?
STAAN WIJ OPEN VOOR DE UITDAGINGEN VAN ANDERE CULTUREN?
IN HOEVERRE ZIJN WIJ BEREID VAN HEN TE LEREN?

NIET CULTUREN, MAAR MENSEN ONTMOETEN ELKAAR

België vierde in 2014 vijftig jaar Turkse en Marokkaanse immigratie. In de voorbije decennia kwamen ook andere nieuwkomers zich tijdelijk of definitief vestigen. De overwegend 'witte samenleving' met haar volle kerken is niet meer. Het straatbeeld verkleurt. Niet alleen in de centrumsteden, maar ook 'op den buiten'. Gingen velen eerst aan deze omwenteling voorbij, dan werkte de opmars van het Vlaams Blok op Zwarte Zondag (24 november 1991) als een wake-up call. Meer en meer actoren startten een trage inhaalbeweging om een verbonden multiculturele samenleving vorm te geven. Deze evolutie naar een 'regenboognatie', waar iedereen ongeacht huidskleur, afkomst, levensbeschouwing of migratiegeschiedenis tot zijn recht komt, brengt uitdagingen met zich mee. Elke burger, instelling en organisatie krijgt er een verantwoordelijkheid bij: leren omgaan met cultuurverschillen.

Thomas Peeters

ORBIT vzw, Stafmedewerker
racisme & diversiteit

Omgaan met cultuurverschillen wordt vaak herleid tot kennis van andere culturen. Kennis is belangrijk: reis je naar Togo? Dan houd je er best rekening mee dat de meeste Togolezen zich beledigd voelen wanneer je hen iets met de linkerhand geeft. Hoe meer je weet over de ander, hoe beter je verrassend gedrag kunt plaatsen. Een te sterke focus op cultuurkennis leidt echter vaak tot hokjes-denken, dat de meervoudige identiteit van mensen onrecht aandoet. En dan gedraag je je tegenover die 'vreemde' ander 'volgens het boekje', terwijl dat helemaal niet van toepassing is op hem.

Anno 2015 is het onmogelijk om alle culturen in ons land te kennen. Meer en meer wordt Europa gekenmerkt door 'superdiversiteit'¹. In Antwerpen woonden begin 2013 meer dan 168 verschillende nationaliteiten. Je Bangladeshese buur heeft de lagere school niet afgemaakt, maar je wordt geopereerd door een orthopedist uit Egypte. Kwesi, Aba en Kuukua hebben Ghanese roots, maar de ene is als Belg geboren, de ander leeft als uitgeprocedeerde asielzoeker van clandestiene arbeid, terwijl de laatste een studiebeurs kreeg in ons land. Kortom: de diversiteit aan leefstijlen en leefwerelden is niet meer in één simpel beeld te vatten. Zelfs binnen zogenaamde 'gemeenschappen' – 'de' moslims, 'de' Congolezen ... – is het diversiteit troef. Waslijstjes aan tips over een juiste houding tegenover 'moslims' of 'Congolezen' zijn dan ook ontoereikend. Net daarom is het belangrijk verder te gaan dan cultuurkennis alleen.

Omgaan met interculturele situaties is in de eerste plaats omgaan met jezelf. Onze culturele

achtergrond beïnvloedt de manier waarop we interculturele situaties bekijken en aanpakken. Je bewust zijn van de eigen cultuur is een grote meerwaarde. Wat voor de ene persoon vanzelfsprekend lijkt, is voor een ander uitermate bizar, en omgekeerd. Alleen door de eigen vanzelfsprekendheden te achterhalen kunnen we met cultuurverschillen aan de slag. Dat is de beste garantie om naast de gelijkenissen ook de verschillen te waarderen, in plaats van ze kost wat kost te willen wegdenken of te vervallen in een vruchteloos concurrentie-denken van 'wie past zich aan wie aan?'

Een uitje pellen

Het cultuurmodel van cultuurantropoloog Geert Hofstede helpt om de eigen cultuur in haar verschillende dimensies te ontdekken. Hofstede stelt cultuur voor als een ui met verschillende lagen. De kern bestaat uit waarden en normen die we vanaf de prille kinderjaren onbewust aanleren: wat is beleefd en onbeleefd, moreel en immoreel? Hoe hoor ik me te gedragen? De tweede laag bestaat uit rituelen of "collectieve activiteiten die technisch gezien overbodig zijn om het gewenste doel te bereiken, maar binnen een cultuur als sociaal essentieel worden beschouwd". Dit omvat zowel de klassieke rituelen zoals huwelijk of begravenis, als begroetingen of manieren om respect te betuigen. Daarnaast leer je veel over een cultuur door aandachtig te kijken naar helden: "personen, dood of levend, echt of fictief, met eigenschappen die in een cultuur hoog in aanzien staan, en daarom fungeren als gedragsmodel", zoals Nelson

¹ Dit artikel inspireert zich voor een groot deel op de ORBIT-vorming 'Omgaan met Racisme' en Hoffman E., *Interculturele gespreksvoering. Theorie en praktijk van het TOPOI-model*, derde druk, Houten, 2013.

² Over superdiversiteit: <http://www.kifkif.be/actua/superdiversiteit>.

Jong geleerd is oud gedaan.

Niets is zo ontwapenend als een knuffel. Jongeren voor Vrede, een groep van Sant'Egidio die bestaat uit jongeren van verschillende culturen en overtuigingen, knuffelden in januari op de Meir in Antwerpen de groeiende angst, haat en verdeeldheid in onze samenleving weg.

Mandela, Jezus of Kim Clijsters. De buitenste cultuurlaag bestaat uit symbolen of “woorden, gebaren, afbeeldingen of voorwerpen met een betekenis die alleen begrepen wordt door wie deel heeft aan de cultuur”. Denk aan taal of kledinggewoonten.

De buitenste lagen vormen samen ‘praktijken’: ze zijn zichtbaar en het gemakkelijkst aan te leren, in tegenstelling tot waarden. Volgens Hofstede leren we onze eigen cultuur via opvoeding van binnen naar buiten kennen, van de belangrijkste naar de oppervlakkigste lagen. Een buitenstaander legt de omgekeerde weg af: hij ontdekt eerst de symbolen, dan de helden, vervolgens de rituelen, en na lange tijd begrijpt hij misschien wel een deel van de onuitgesproken waarden. Net daarom is aanpassing een hele uitdaging: waarden liggen het meest gevoelig, maar zijn het moeilijkst te achterhalen voor wie met andere waardepatronen opgroeiende.

Op dit moment zoeken we allen een antwoord op de vraag hoe we in verscheidenheid kunnen samenleven. Sommigen verwachten dat migranten zich aanpassen of zelfs assimileren door hun thuiscultuur af te zweren en de Belgische/Vlaamse/Europese (?) cultuur over te nemen. Dan loert ‘integracisme’ om de hoek: de toegang tot bepaalde rechten is afhankelijk van de integratie die ik van je wil. Onrealistische verwachtingen leiden dan vaak tot uitsluiting. Daarom menen sommigen dat er meer flexibel met cultuurverschillen moet omgesprongen worden: mensen mogen hun cultuur vrij beleven, zolang ze de wet en de principes van de moderne staat – scheiding van Kerk en Staat, democratie, emancipatie – respecteren. Anderen verruimen het niet-onderhandelbare kader tot de mensenrechten.

Vooroordelen

Naast cultuurverschillen spelen ook vooroordelen als stoorzender. Ons beeld van de ander bepaalt de manier waarop we hem behandelen.

Maarten doet al maanden vrijwilligerswerk in een multiculturele buurt. Zijn collega-vrijwilligers zijn voor het merendeel vrouwen met een hoofddoek. In het begin wist hij niet goed hoe hen te begroeten. Uit debatten over multiculturaliteit had hij namelijk onthouden dat sommige moslima's mannen geen hand geven. Na enkele dagen merkte hij dat ze daar helemaal geen probleem mee hadden en het net eigenaardig vonden dat hij hen zo terughoudend begroette.

Willen we effectief met interculturele situaties omgaan, moeten we onze vooroordelen benoemen en de oorzaken ervan blootleggen. Van daaruit kunnen we geleidelijk aan naar een zo realistisch, dynamisch en genuanceerd beeld over de ander streven. Wie negatieve ervaringen had met mensen van een bepaalde bevolkingsgroep, kan op zoek gaan naar steun om dit te verwerken. Ook het inbouwen van relativeringsmomenten helpt. Net zoals iemand na een auto-ongeluk best zo snel mogelijk terug achter het stuur plaatsneemt om het vertrouwen terug te winnen, zo helpen reizen naar andere werelddelen, herhaalde positieve ontmoetingen met mensen uit een bepaalde bevolkingsgroep of gegend wandelingen in een multiculturele buurt, bij ‘cultuurschokken’ om negatieve ervaringen te relativeren.

Een tweede mogelijkheid om aan vooroordelen te werken, bestaat erin de impact van cultuurverschillen zo juist mogelijk in te schatten. Om de realiteit verstaanbaar te maken, hebben we immers de neiging mensen in categorieën op te delen via zichtbare verschillen. Kenmerken waaraan we zelf een grotere

verklaringswaarde toekennen, bepalen onze analyse van de situatie. Dit ‘reductionisme ad cultuorem’ – de cultuur verklaart alles – beknot ons gezichtsveld.

Aan een stadsloket gedroeg een Afghaanse man zich onrustig. De ambtenaar dacht dat dit met cultuur te maken had: ze had geleerd dat contact met vrouwen gevoelig ligt voor Afghaanse mannen. Een week later kwam dezelfde man opnieuw langs. Het gesprek liep heel gemoedelijk. Wat bleek? Bij zijn eerste bezoek had hij zijn auto verkeerd geparkeerd. Hij wilde zo snel mogelijk naar buiten om een boete te vermijden.

Het is dus zaak om onze kijk op situaties te verbreden en met zoveel mogelijk factoren rekening te houden. Wanneer we denken dat een situatie door cultuurverschillen te verklaren valt, is het zinvol *de andere vraag* te stellen: zouden er ook andere oorzaken zijn voor dit gedrag? De grootste expert over iemands cultuur of situatie is de persoon zelf. Een eenvoudige vraag kan veel misverstanden voorkomen.

Ten slotte nog een woordje over interculturele communicatie. Cultuurverschillen – reëel of ingebeeld – werken soms als een vogelverschrikker. We gaan ervan uit dat we anders moeten communiceren dan we gewoon zijn. Nochtans beschikken we over heel wat communicatievaardigheden die we tijdens interculturele ontmoetingen kunnen inzetten: flexibiliteit, openheid, empathie, luistervermogen, enzovoort. We hebben er dus baat bij interculturele relaties zoveel mogelijk te normaliseren en te beschouwen als een communicatiecontext als een andere: hoe zou je handelen, indien de persoon jouw culturele achtergrond had? Een open houding die gepaard gaat met luisterbereidheid doet wonderen.

Naira Vardania (tweede van links)

Naira Vardania (rechts): "Het beleid legt nog al te vaak de focus op het verschil, vooral het verschil als probleem. Als we vertrekken vanuit die bril, zijn we op voorhand verloren."

VEEL- RICHTINGSVERKEER

"Het is niet omdat ik Armeense ben, dat ik bevriend ben met alle Armeniërs in Antwerpen", zegt Naira Vardania met lichte verontwaardiging. "Er bestaat een diversiteit in de diversiteit. Die moeten Vlamingen nog ontdekken. Nochtans zou dat zeker de katholieke Kerk niet vreemd in de oren mogen klinken. Ondanks de minderheid die vandaag nog gelovig is, is er alleen al binnen de Vlaamse Kerk een grote diversiteit. Die wordt alleen maar groter als je de blik verruimt naar alle andere christenen van andere nationaliteiten of herkomst. Kortom, omgaan met super-diversiteit is de uitdaging voor morgen."

Jan Kint

Naira Vardania coördineert het Internationaal Comité (IC) in de provincie Antwerpen. Het IC is één van de grootste en sterkst groeiende federaties voor allochtone verenigingen. Het ontstond vanuit de christelijke arbeidersbeweging en is vandaag ook structureel verbonden met Beweging.net. In de provincie Antwerpen groepeerdt dit netwerk meer dan negentig verenigingen van mensen van ruim dertig nationaliteiten.

Traditioneel organiseerden deze verenigingen zich op basis van herkomst en lag de klemtoon op de cultuurbeleving van het thuisland. Gaandeweg verschoof de aandacht en groeide er openheid voor maatschappelijke thema's zoals onderwijs en tewerkstelling. Vandaag focust het IC als federatie vooral op leiderschapontwikkeling.

Allochtone verenigingen laten mensen in hun eigenwaarde en bieden ze een veilige terugvalplek. Daarbovenop helpen ze hen hun weg te vinden in de nieuwe samenleving waarin ze zijn terechtgekomen. Die maatschappelijk activerende functie van verenigingen wordt in hoge mate versterkt door de trekkers van die groepen. Daarom zet het IC nu volop in op die sleutelfiguren. Naira legt uit: "De voorbeeldfunctie van leidersfiguren bepaalt of groepen zich afsluiten en terugplooiën dan wel of ze openheid op de samenleving nastreven en zo een nieuwe dynamiek bewerkstelligen."

Een geslaagde integratie hangt evenwel niet alleen af van de houding van de nieuwkomers, hun verenigingen en sleutelfiguren, maar ook van de gast-samenleving. Ook van de Vlaming wordt iets verwacht. Integratie is daarom een tweerichtingsverkeer. Minimaal, want de Antwerpse samenleving op zich is al lang niet meer homogeen. Werken aan integratie heeft daarom meer iets van een veel-richtingsverkeer.

In eerste instantie moeten we er ons voor hoeden te snel te oordelen of veroordelen. "Respect tonen is het uitgangspunt. Dat is toch vanzelfsprekend, zegt iedereen dan, maar in praktijk gebeurt het zo weinig", weet Naira uit ervaring. "Alles wat met migratie en 'vreemdelingen' te maken heeft, wordt heel snel negatief beoordeeld. Hoe ze eruitzien, wat ze doen, hoe ze spreken, alles wordt bekeken vanuit een

homogeen Vlaamse bril. Het voorbeeld bij uitstek is het hoofddoekendebat, maar je merkt het ook in talloze dagelijkse ervaringen."

De Armeense geeft een voorbeeld: "Meisjes uit Mongoolse families worden thuis vanaf tien jaar ingeschakeld in het huishouden. Ze worden geacht te leren koken en dat ook dagelijks te doen voor het gezin. Wij zijn geneigd dat te beoordelen als een vorm van uitbuiting. Dan heb je twee opties. Ofwel benader je dergelijke situaties als een probleem, maar dan leg je veel druk op die gezinnen. Ofwel leg je de klemtoon anders en stel je de vraag of dat meisje ook nog voldoende tijd heeft voor zichzelf, om te spelen, om huiswerk te maken, enzovoort. Dan vertrek je niet langer vanuit een geest van achterdocht of angst waardoor je de kloof net groter maakt en de polarisatie versterkt, maar vanuit een gesprek over wat echt telt. Dan ga je op weg in wederkerigheid om samen te zoeken naar oplossingen."

Integratie als tweerichtingsverkeer impliceert dat mensen van een andere herkomst deel uitmaken van onze samenleving en bijgevolg ook mee het traject van die samenleving zullen uitstippelen. "Het beleid legt nog al te vaak de focus op het verschil, vooral het verschil als probleem. Als we vertrekken vanuit die bril, zijn we op voorhand verloren", slaat Naira spijkers met koppen. "Willen we werk maken van een geslaagde integratie, dan moeten we zoeken naar dialoog. Een dialoog die zowel vertrekt vanuit wat de ander belangrijk vindt, als vanuit wat wijzelf belangrijk vinden. Dat is essentieel." Naira vervolgt: "Dat houdt in dat je eerst zelf duidelijk moet bepalen wat voor jou belangrijk is. Al te vaak wapperen we met zogenaamde 'waarden' die we belangrijk zouden vinden, maar kunnen we die erg weinig concrete invulling geven." Ook dat is een belangrijke opdracht voor ons als Vlamingen en als kerkgemeenschap.

Een enthousiast deelnemer aan het convenant, een project voor nieuwkomers in het EVA-centrum..

Fijn, die hulp met mijn huiswerk en mijn boekentas! Dan is de juf morgen trots op mij!

CULTURELE DIVERSITEIT WORDT REALITEIT

Op een dag kwam een gezin uit het onthaalcentrum voor asielzoekers in Kapellen plots op straat te staan, omdat de asielpcedure negatief was afgelopen. Het was voor een aantal bewogen mensen van het EVA-centrum het signaal om de handen in elkaar te slaan. De zorg voor dat ene gezin groeide uit tot een engagement voor meerdere gezinnen. Stond EVA in het begin voor Ekerse Vooruitstrevende Actiegroep, vandaag dekt het letterwoord de lading Ecologie, Vluchtelingenwerk en Armoedebestrijding. "Culturele diversiteit is voor ons een realiteit", benadrukt Hilde van Hoijweghen, pastoraal werkster ter plaatse.

Ilse Van Halst

"Van bij de opstart van het EVA-centrum trokken we de kaart van mensen die in de marge van onze samenleving leven", vertelt Hilde. "Door de zorg voor dat ene gezin ondervonden we dat het leven van mensen zonder wettig verblijf er één is van overleven en vernedering. Ze leven vaak als opgejaagd wild, vol angst om toch maar niet ziek te worden en in de hoop dat die enkele goedwillende burens of vrijwilligers hen ook niet zullen laten vallen."

"Ik ben Anna. Ik kom uit Armenië en woon al acht jaar in België, maar de mensen verstaan mij nog altijd niet. Mijn kinderen lopen hier school. Zij spreken beter Nederlands dan ik en leren goed, maar ik kan hen niet helpen met hun huiswerk. Daarom volg ik Nederlandse les in het EVA-centrum. Er is koffie en thee, suiker, melk en koekjes. Het is hier steeds lekker warm en gezellig. Hier vergeet ik mijn zorgen een beetje. Ik ben bang om teruggestuurd te worden, zoals kennissen van me. Vorige maand ben ik drie weken niet naar de les gegaan. Mijn grootouders waren gestorven. Ik had veel verdriet, ook omdat ik niet naar hun begrafenis kon. Ik kon mijn hart uitstorten bij mijn lerares Maria. Ze luisterde geduldig naar mij. Haar bezorgdheid deed me deugd."

Anna, cursist Nederlandse conversatie.

Door meerdere gezinnen daadwerkelijk te helpen, kregen Hilde en de vrijwilligers van het centrum oog voor de kwaliteiten van deze mensen. "Door de heerlijke gerechten te waarderen van een Syrische vrouw of de prachtige breisels te bewonderen van een Armeense vrouw, bevestigen we hen als mens", besefte Hilde. "Deze positieve ervaring wilden we delen met de buurt om zo het klimaat van 'vreemd is bedreigend' open te breken. Het initiatief 'koken met de burens' was geboren."

Joelen

Elke dinsdag en donderdag gonst het van de joelende kinderen die in het centrum

naschoolse begeleiding krijgen. "We vinden het belangrijk dat de kinderen van de mensen die in illegaliteit leven, zeker naar school gaan", legt Hilde uit. "Vrijwilligers helpen hen en andere migrantenkinderen om hun huistaken behoorlijk te maken." Inmiddels lopen studenten van de lerarenopleiding van de Karel de Grote Hogeschool stage in het centrum en vinden ook de laatstejaars van naburige scholen hun weg erheen. "Tegelijk willen we de kinderen ook warmte en gezelligheid bieden. Dat doen we met creatieve activiteiten op woensdagnamiddag."

Ook migrantenvrouwen vinden vaak geen aansluiting bij onze samenleving. "Door laagdrempelige activiteiten te organiseren, willen we hen uit hun isolement halen, zodat ze het gevoel krijgen erbij te horen", vertelt Hilde. "We slaan een praatje, we breien of koken samen. Meteen een uitgelezen kans om elkaars kwaliteit te leren kennen en de andere cultuur te leren waarderen!" Omdat dit alles staat of valt met de taal, geven vrijwilligers elke woensdagvoormiddag Nederlandse conversatie.

Een 'hapke en een klapke'

Doordat het centrum heel wat vreemdelingen aantrok, voelden mensen uit de buurt zich niet meer welkom. "Met 'een hapke en een klapke' proberen we dat op te vangen. Op vrijdag houden we een burendag met Vlaamse kost en spelletjes zoals Bingo of Rad van Fortuin. Dan stooten we toch nog geregeld op vooroordelen tegenover vreemdelingen. Vooral sinds de aanslagen van IS keert de sfeer van verdachtmaking zich rechtstreeks tegen hen", betreurt Hilde. Ze geeft een voorbeeld: "Een klant van onze solidaire buurtwinkel wandelde iets voor

© Jacques Van den Kerkhof

Nederlands leren, geen makkelijke klus.

© Johan Govaerts

Mama Elke en Meiji.

“Op weg naar Planckendael, onze jaarlijkse uitstap, zag ik allemaal lachende gezichten in de bus. Behalve bij die jonge vrouw naast mij. De droevige blik in haar ogen trof me. Later vernam ik dat ze als achttienjarige Rwanda ontvlucht was. Ze was in verwachting. In het centrum leefden we met haar mee en telden met haar af. Langzaam nam ze deel aan activiteiten. De aandacht van lot- en bondgenoten deed haar deugd. Ze bloeide open. Eindelijk voelde ze zich ergens thuis. De geboorte van haar zoon en de steun en vriendschap uit haar omgeving gaven haar hoop voor de toekomst.”

Een vrijwilligster.

openingstijd buiten met haar zoon op en neer. Even later, ondertussen was de vrouw aan het winkelen, stond de politie aan de deur. De vrouw moest haar identiteitsbewijs tonen en werd ondervraagd, terwijl ze al negen jaar in Antwerpen woont en een Belgische identiteitskaart heeft.”

Solidariteit.eva

Bij de opstart deelde het centrum tijdens contactnamiddagen voedselpakketten uit aan vluchtelingen. “Een bewuste zet”, vertelt Hilde. “We lenigden een nood. Tegelijk was dit een manier om het wel en wee van deze mensen tijdens hun zoektocht naar een beter leven op te volgen.” Via die voedselbedeling kwamen de vrijwilligers ook Belgische gezinnen in armoede op het spoor. Ook voor hen wilden ze iets doen.

Het werd de solidaire buurtwinkel Solidariteit. eva: een sociale kruidenier waar mensen met een laag inkomen gelegenheid hebben om inkopen te doen aan goedkoper tarief. Ook de ‘kapitaalkrachtige’ burger kan er terecht, maar betaalt dan iets meer. Wie de producten met vermindering zelfs niet kan betalen, krijgt aankoopcheques. Hiervoor zoekt het centrum nog sponsors.

Opnieuw is de winkel geen doel op zich. Hilde: “Het is een middel om mensen te verlossen uit het isolement dat armoede met zich meebrengt. In de ontmoetingsruimte kunnen ze bij een kop koffie of thee een praatje slaan met een vrijwilliger. Ze kunnen de krant lezen of het internet gebruiken in het bibpunt. We nodigen hen uit deel te nemen aan onze andere activiteiten. En wie weet, kan iemand van hen het aan om als vrijwilliger de handen uit de mouwen te steken, al is het maar om koffie te zetten. Zo versterken we hun eigenwaarde en helpen we hen bij het uitbouwen van netwerken.”

Sinds augustus loopt er binnen het EVA-centrum een convenant, erkend door de Stad Antwerpen, om een vijftiental nieuwkomers en anderstaligen te ondersteunen bij hun doorstroming naar een opleiding, vrijwilligerswerk of regulier werk.

Hilde besluit: “Dit is wat we met al de vrijwilligers van solidariteit. eva proberen waar te maken: ons blijven inzetten op het verbinden van mensen die in armoede leven en samen met hen in solidariteit armoede bestrijden, en mensen uit een andere cultuur mee hun plaats geven in onze samenleving en zo tot hun recht laten komen.”

NU ETEN WE ZEEP!

“In het begin was het wel even wennen aan het koude klimaat”, herinnert Meiji zich. De tiener is afkomstig uit Phuket in Thailand, maar verblijft een jaar in een gastgezin in Hoogstraten als AFS-studente. “Maar een dikke jas doet wonderen”, vertrouwt Elke, haar gastmama, me toe. “Ze past zich heel goed aan, ondanks de verschillen.” Elke lacht. “Toen we de eerste keer samen afwasten, trok Meiji haar neus op en zei: ‘Nu eten we zeep!’ In Thailand spoelen ze de borden blijkbaar veel grondiger na dan wij hier gewoonlijk doen.”

Ook Meiji ontdekte dat beide culturen er vaak andere gewoonten op nahouden. “Iedereen snuit hier de neus zomaar in het openbaar, vaak heel luidruchtig. Dat doe je toch niet?!? Ik vind het ook vreemd dat iedereen zich na de turnles opfrist in de kleedruimte terwijl heel de klas kan meekijken”, legt Meiji uit in het Engels. Ze spreekt wel wat Nederlands, maar ons gesprek vlot toch beter in het Engels. Het was ook wat wennen aan de organisatie van het openbaar vervoer in ons land. “Hier moet je stipt zijn om de bus te halen!”, weet Meiji inmiddels. “Bij ons bestaat er niet zoiets als een dienstregeling.”

In Thailand viert men Nieuwjaar midden april. “Het Songkranfeest is een groot waterfeest dat drie dagen duurt. Dat is tegelijk onze familiedag”, legt de studente uit. Het is vergelijkbaar met ons kerstfeest, dat ook een familiefeest is. “Dan bezoeken we onze grootouders. Zij wonen drie uur vliegen ver!”

Als Meiji in augustus terug naar huis reist, neemt ze ongetwijfeld een lijstje mee met interessante weetjes en verhalen voor haar vrienden: “Ze spreken er Nederlands. En weet je, het sneeuwt daar!”

Johan Govaerts

EEN BRUG NAAR EEN NIEUWE TOEKOMST

JAAR VAN HET GODGEWIJDE LEVEN

Inspelen op de noden die zich aandienen. Dat deden de gasthuiszusters-augustinessen van Lier vroeger en dat doen ze nog steeds vandaag, mocht ik aan den lijve ondervinden. Wanneer ik immers de Kapucijnenvest in Lier wil inrijden, blijkt de straat waar de zusters wonen net afgesloten voor het verkeer. Dat betekent een heel eind omrijden. Of toch niet? Zuster Liliane staat me op te wachten op de hoek, stapt in mijn auto en gidst me: "Honderd meter verder de parking inrijden, Ilse. Een ticket nemen, even ondergronds verder rijden naar de uitgang, ticket in de terminal steken en de parking uitrijden ... de Kapucijnenvest in." Probleemloos bereiken we De Brug in het voormalige Coletienenklooster.

Ilse Van Halst

In dit klooster startten zes gasthuiszusters-augustinessen, bij wie Marie-Thérèse, Lief en Liliane, twintig jaar geleden een gemeenschap. Vanuit de doelstelling van hun congregatie en de augustijnse spiritualiteit gaven ze gehoor aan de vraag van jonge leken, vrouwen en mannen, gehuwd of ongehuwd, om vanuit dezelfde spiritualiteit samen te wonen en te leven, vanuit een permanente zorg voor de andere, wie dat ook moge zijn – en ook samen op zoek te gaan naar

een eigentijdse beleving van liturgie. De tekst uit het evangelie volgens Matteüs 25, 31-40: 'Ik verzeker jullie, alles wat jullie gedaan hebben voor een van de minsten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie voor Mij gedaan', is voor hen een blijvende houvast.

Hoe belangrijk is een Jaar van het godgewijde leven?

Marie-Thérèse: De brief van paus Franciscus naar aanleiding van dit jaar bevat belangrijke aandachtspunten, waarmee wij, religieuzen, echt aan de slag kunnen vandaag: Hoe gaan we als congregatie om met het minderend aantal zusters? Hoe kunnen we ons desondanks energiek en vol moed blijven inzetten voor onze roeping? En hoopvol blijven getuigen van de waarde van een godgewijd leven?

Lief: Niet dat deze thematieken nieuw zijn voor ons. Toen Liliane intrad in 1967 waren we nog met 280 zusters. Vandaag zijn we met 51. Met onze 71 lentes zijn Liliane en ik de jongsten. *Liliane:* Het is belangrijk dat een Jaar van het godgewijde leven universeel klinkt, omdat het een bevestiging is dat het religieuze leven zinvol blijft. Meteen is het ook een bevraging van jezelf en van je congregatie. Vind ik mijn leven nog zinvol? Ben ik gelukkig in mijn roeping? Hoe beleef ik die roeping vandaag? En als congregatie: hoe moeten we onze zending vandaag zinvol houden vanuit onze augustijnse spiritualiteit? Zoals eertijds onze stichters gegrepen waren door de noden van hun tijd, zo moeten ook wij vandaag gegrepen zijn door de noden van onze tijd.

Religieuzen ontfermen zich vaak over de meest kwetsbaren om hen een toekomst te geven. Hoe kenmerkt dit jullie zending?

Marie-Thérèse: Onze congregatie is geboren vanuit de noden van de tijd. De eerste vermelding van de zusters in de geschriften van Lier dateert van 1130. Het was de tijd van

de pelgrimages. Velen kwamen op bedevaart naar Sint-Gummarus. Vanop de kansel riep de pastoor vrome mannen en vrome vrouwen op deze armen, zieken en zorgbehoevenden op te vangen.

Lief: Vandaag blijven we inspelen op die noden. Zo startten we enige tijd terug zelf een verzorgingsafdeling voor onze oudere en zorgbehoevende zusters, liever dan hen onder te brengen in een woon- en zorgcentrum, waarbij je steeds gebonden bent aan een uitgebreide regelgeving. We stelden immers vast dat steeds meer zusters zorg nodig hadden, ook 's nachts. Eerst namen de jongsten onder ons dit op zich, maar er komt een moment dat wie zorgen geeft, zelf ook zorgen nodig heeft. We vinden het belangrijk dat we de zorg voor deze oudere zusters kunnen blijven waarmaken.

Marie-Thérèse: We blijven doen wat we kunnen om een antwoord te zoeken op elke nood die op onze weg komt, of we nu met vijftig zijn of met tien. We geven de moed niet op. Zo ook is deze gemeenschap ontstaan vanuit ons kapittel als antwoord op een vraag van jonge leken.

Liliane: Het is een zoeken naar nieuwe vormen van religieus leven vanuit onze traditie maar ingebed in deze tijd. Wij ervaren dat als een bemoediging.

Paus Franciscus spoort de religieuzen aan om naar de periferie te blijven trekken. Hoe maken jullie deze oproep waar?

Liliane: Met onze gemeenschap als open huis willen we opvang bieden aan mensen in nood. We willen tijdelijk een 'brug' zijn voor hen. We kozen die naam omdat hij verwijst naar onze augustijnse spiritualiteit. 'Je gaat de brug toch niet optrekken als je er zelf over geraakt bent en je aan de andere kant staat? Dan moet je de ander ook de hand reiken om aan de overkant te geraken' (naar *Sermones de sanctis*, 318, 3 van Augustinus).

© Frank Bammüller

© Griet Van der Wee

Fariba vluchtte met haar dochter uit Iran. "Bij de zusters ging er voor het eerst in tien jaar voor ons een deur open. Je kan je niet inbeelden hoeveel deugd dat doet. Als vreemde ben je hier alleen, maar hier heb ik een thuis gevonden."

Armeense kindjes spelen kubb met zuster Marie-Thérèse en andere leden van de gemeenschap De Brug.

Lief: We zoeken deze mensen in de marge van onze samenleving niet zelf op. Zij vinden ons. Vaak bellen straathoekwerkers, de spoedgevallendienst van het ziekenhuis of de politie aan met de vraag of we ons over iemand kunnen ontfermen. Wat morgen brengt, zien we morgen wel. Vandaag zijn we er voor wie ons nu nodig heeft. Dat zijn illegalen, mensen met echtscheidingsproblemen, vrouwen op de vlucht voor echtelijk geweld, jongeren die hun draai niet vinden thuis, mensen die het niet meer zien zitten of even tot rust willen komen ... Jaarlijks hebben we tot 3.500 overnachtingen, met een gemiddelde van dagelijks tien gasten in huis.

**“
Zoals eertijds onze stichters
gegrepen waren door de
noden van hun tijd, zo moeten
ook wij vandaag gegrepen zijn
door de noden van onze tijd.
”**

Marie-Thérèse: In principe blijven onze gasten zo kort mogelijk. Dat kan van één dag tot meerdere weken gaan. Het is geenszins de bedoeling dat ze zich bij ons settelen. Zoals onze naam zegt, vervullen wij een brugfunctie.
Liliane: We willen hen door een moeilijke periode begeleiden tot de persoon in kwestie zijn leven terug op de rails heeft. We willen vooral een luisterend oor zijn. Hier kunnen mensen hun verhaal kwijt en op verhaal komen.

Marie-Thérèse: Al wie hier aanwaait, krijgt een meter of peter die zich over hen ontfermt en bij wie ze te allen tijde terecht kunnen.

Lief: Soms hebben mensen enkel materiële hulp nodig, zoals meubelen of kleding. Dat krijgen wij van vele weldoeners. Voor alle

professionele hulp en begeleiding verwijzen we hen door.

Hoe gaan jullie zelf om met al dit verdriet en deze ellende? Hoe moeilijk is het mensen op te vangen en opnieuw los te laten? Moeten jullie soms mensen opgeven?

Liliane: Onze gemeenschap fungeert als klankbord. Je bent natuurlijk niet van dichtbij betrokken bij iedereen, maar vooral bij hen van wie je 'meter' of 'peter' bent. Wat zij doormaken, laat je niet onverschillig. Het kruipt in je kleren.

Lief: Zo ving we een illegale moeder op die diep in de put zat. Ze had geen geld om haar kroost te eten te geven. Daarom wilde ze haar vierde baby laten adopteren. Haar oudste dochter wilde daar echter niets van weten. Daarbij kwam de spanning over een mogelijke uitzetting. Uiteindelijk kreeg ze een verblijfsvergunning. Ze vond een baan zodat ze alle monden kon voeden. Vandaag heeft ze een eigen huisje en stelt iedereen het goed.

Liliane: Of neem de Armeense familie met twee tieners die al drie jaren bij ons verblijft. De papa moet driemaal per week naar de nierdialyse. Ze zijn nog steeds illegaal in het land. Het is bang afwachten wat de toekomst zal brengen. De onzekerheid is zwaar om dragen. Te zwaar soms. Wij nemen al deze zorgen mee in ons gebed en vertrouwen ze toe in de handen van God.

Lief: Niet elk verhaal is een succesverhaal. Wij zijn een tijdelijke haven. We helpen mensen over de brug maar op een bepaald ogenblik hebben we hen genoeg kansen gegeven en moeten zij zelf verder. Als dat niet kan, moet je knopen doorhakken en die persoon loslaten. Dat is hard. Als gemeenschap moeten we een grens bewaken, hoe moeilijk ook. We zijn beperkt in aantal en kunnen niet eindeloos

mensen opvangen. Het moet leefbaar blijven voor ons als gemeenschap, anders gaan we er zelf aan ten onder en kunnen we niets voor een ander betekenen.

Dragen jullie zelf ook iets mee van deze ontmoetingen?

Liliane: In de eerste plaats besef je dan pas wat een gelukskind je zelf bent. Zou ik in zo'n situatie de moed hebben om door te zetten? Het zet je ook aan om je eigen 'zorgen' te relativiseren.

Lief: Het is ook mooi om te zien hoe mensen hun vooroordelen overwinnen en elkaar naderbij komen. Sommige mensen uit de buurt vonden het maar niks toen ze hoorden dat onze gemeenschap zich hier kwam vestigen met de bedoeling mensen in nood op te vangen. Een van de eerste dagen belde een vrouw aan: "Weten jullie wel dat jullie problemen aantrekken? Dat volkje zal hier in de buurt inbreken en onrust zaaien!" Wij antwoordden rustig: "Als wij hen opvangen, hoeven ze toch niet meer elders in te breken." Mopperend bond de vrouw in. Groot was onze verbazing toen ze enige tijd later met een slaapzetel kwam aanzetten: "Dat kunnen jullie ongetwijfeld goed gebruiken!"
Marie-Thérèse: Het geeft ontzettend veel voldoening om te zien dat mensen hun veerkracht terugvinden en opnieuw gelanceerd zijn. Soms zijn ze murw geslagen als ze hier aanspoelen. Hier komen ze terug recht, omdat ze voelen dat ze mogen zijn wie ze zijn en zoals ze zijn, met hun zorgen en verdriet.

Liliane: Vaak vertrouwen ze ons later toe: "Had je me toen niet bemoedigd, was ik er onderdoor gegaan. Had je toen niet naar mij geluisterd, dan weet ik niet wat er gebeurd zou zijn." Ze voelen zich gekoesterd en geborgen in de warmte van onze gemeenschap en putten daar kracht uit, zonder dat wij iets bijzonders doen, enkel doordat wij er zijn voor hen.

RELIGIEUS LABORATORIUM

AALMOEZENIERS ALS ROLMODEL VOOR MULTIRELIGIEUZE SAMENWERKING IN ONZE SAMENLEVING

Onze samenleving wordt in snel tempo multicultureel, multireligieus en seculier. Dit brengt nieuwe uitdagingen mee voor al wie pastorale zorg opneemt in de welzijns- en gezondheidssector of in gevangenissen, zowel pastores, als aalmoezeniers als moslimconsulenten. Op basis van haar onderzoek in het Verenigd Koninkrijk pleit professor Sophie Gilliat-Ray voor een interreligieuze pastorale en/of spirituele zorg in gevangenissen, welzijns- en gezondheidsinstellingen. Op bezoek in ons land maakte ze even tijd voor een gesprek met 'Relevant'.

Ilse Van Halst

Onder invloed van migratie is de demografie in de Europese samenleving grondig veranderd. We zijn geëvolueerd naar een multiculturele en multireligieuze samenleving. "Dat veroorzaakte een breuk in de traditionele verhouding tussen Kerk en Staat", stelt Gilliat-Ray. "In tal van instellingen – ziekenhuizen, gevangenissen, de krijgsmacht – rees plots de vraag naar multireligieuze dienstverlening. Patiënten, gevangenen, militairen, enzovoorts die een andere overtuiging aanhangen dan het van oudsher christelijk geloof vragen bijstand en pastorale zorg overeenkomstig hun eigen religieuze identiteit."

Professor Gilliat-Ray baseert haar betoog op haar studie van de interreligieuze pastorale

zorg in de Britse samenleving. Hoewel ze de Belgische situatie niet van dichtbij gevolgd heeft, maakt ze zich sterk dat ons land een gelijkaardige evolutie doorgemaakt heeft. "Tussen 2001 en 2011 ging het christelijk geloof in de Britse samenleving sterk achteruit, nam de moslimbevolking toe en steeg het aantal mensen dat geen enkele religie aanhangt exponentieel", aldus Gilliat-Ray. Dit heeft tot gevolg dat het lang ingeburgerde christelijke aalmoezenierswezen niet langer een monopoliepositie bekleedt. Vooral moslimaalmoezeniers zijn aan een opmars bezig. De Britse overheid speelt daarop in en stimuleert een interreligieus aanbod aan pastorale zorg in instellingen.

Een nieuwe rol

Deze evolutie heeft de rol van de aalmoezenier het voorbije decennium grondig veranderd. "Zo moeten aalmoezeniers vandaag kennis hebben van de andere levensbeschouwingen. Dat veronderstelt een grondige uitbreiding van hun woordenschat", stelt Gilliat-Ray. Tegelijk blijft de individuele benadering in de pastorale zorg belangrijk, waarschuwt ze. "Het is niet omdat iemand een Joodse of een islamitische naam heeft, dat die persoon ook die geloofsovertuiging aanhangt. Als aalmoezenier moet je erover waken steeds het individu te zien, nooit het label dat met de persoon meekomt."

Daarnaast stijpt ze het stijgend belang van teamwork aan. Daarbij primeert een geest van openheid, respect en inclusie. De professor: "Vandaag zijn we ervan overtuigd dat aalmoezeniers van verschillende levensbeschouwingen de diversiteit in onze samenleving moeten erkennen en waarderen, dat het bijgevolg niet langer zin heeft om het gezichtsveld te beperken tot het eigen werkterrein en dat ze moeten

leren samenwerken. Dat impliceert dat men het professionalisme van de andere leden van het team erkent en naar waarde weet te schatten. Niemand heeft immers de waarheid in pacht."

Toch zijn dit niet de enige uitdagingen die aalmoezeniers op hun weg vinden. "In een samenleving waarin steeds meer mensen zich ongelovig noemen, is het niet denkbeeldig dat het management van zorginstellingen of gevangenissen vroeg of laat de vraag stelt naar het nut van aalmoezeniers", bedenkt Gilliat-Ray. "Waarom moeten we én een christelijke, én een joodse, én een islamitische, én een hindoe-aalmoezenier hebben? Volstaat één aalmoezenier niet die alle levensbeschouwelijke vragen opneemt?"

Ook het financiële plaatje speelt de aalmoezeniers parten. "Overal wordt het beschikbare budget teruggeschroefd. Met steeds minder mensen en steeds minder middelen moet men steeds meer presteren. Dat geldt ook voor aalmoezeniers", weet Gilliat-Ray. Deze economische realiteit maakt aalmoezeniersdiensten erg kwetsbaar, temeer daar het erg moeilijk is om de doeltreffendheid van pastorale zorg op een objectieve manier te meten. Ook qua tijdsbesteding is pastorale zorg moeilijk af te bakenen. Hoeveel tijd zal een pastoraal gesprek met deze of gene persoon in beslag nemen? Heeft een aalmoezenier die tijd wel?

Het krimpende budget heeft ook gevolgen voor het gebruik van gebedsruimtes. Gilliat-Ray: "Vroeger had elke instelling, van oudsher christelijk, een kapel. Met de evolutie naar een multireligieuze samenleving kwam er in sommige ziekenhuizen of gevangenissen ook een moskee, een synagoge, een gebedsruimte voor hindoes, enzovoorts. De kosten hiervoor lopen echter hoog op zodat steeds vaker

Sophie Gilliat-Ray doceert religieus en theologisch onderzoek aan de Universiteit van Cardiff en is directeur van het Centrum voor de studie van de islam in het Verenigd Koninkrijk. Ze begeleidde christelijke en moslimgemeenschappen evenals overheidsorganisaties bij de uitbouw van interreligieuze pastorale zorg.

overwogen wordt om één multifunctionele ruimte in te richten die de verschillende levensbeschouwelijke overtuigingen kunnen delen.”

De vraag is hoe zo'n multireligieuze ruimte best georganiseerd wordt. In haar onderzoek bezocht Gilliat-Ray tal van gebedsruimtes: “De uitdagingen voor architecten zijn bijzonder groot. Zowat iedereen is het erover eens dat wie gebruik maakt van een multireligieuze ruimte niet mag blootgesteld worden aan symbolen van een ander geloof. Sommigen pleiten daarom voor het gebruik van natuurfoto's, anderen verkiezen een lege witte kamer. Maar zelfs een lege kamer is niet neutraal.”

Identiteit bedreigd

Voor christelijke aalmoezeniers is het een schok om vast te stellen dat het traditionele christelijke geloofslandschap multireligieus geworden is. “Plots kan de verantwoordelijke van een aalmoezeniersdienst in een instelling een moslim zijn”, weet Gilliat-Ray uit haar onderzoek. “Het verlies van de christelijke dominantie is soms moeilijk te verwerken en aanvaarden.”

Toch stelt ze in haar onderzoek vast dat deze evolutie doorgaans geen bedreiging vormt voor de eigen identiteit van katholieke aalmoezeniers. “Er groeit integendeel erkenning voor wat wel en niet bespreekbaar is inzake religie. Zo zijn aalmoezeniers er, over de levensbeschouwingen heen, van overtuigd dat ze elkaar kunnen vervangen voor een brede waaier aan taken, behalve voor liturgische functies. Het feit dat dit door alle partijen op dezelfde manier beleefd en erkend wordt, biedt een basis voor een vertrouwensvolle en respectvolle relatie en samenwerking.”

Niet alleen christelijke aalmoezeniers, ook hun islamitische collega's worden met nieuwe uitdagingen geconfronteerd. Gilliat-Ray: “Aalmoezeniersdiensten in moslimgemeenschappen zijn momenteel nog niet sterk uitgebouwd omdat ze relatief nieuw zijn. Er bestaat geen traditie van geïnstitutionaliseerde pastorale zorg binnen de islam. Dergelijke zorg werd verondersteld binnen en door de familie verleend te worden. De gewoonte om iemand als aalmoezenier aan te stellen voor de pastorale zorgverlening in openbare instellingen

heeft de moslimgemeenschap van haar christelijke broeders overgenomen.”

In het Verenigd Koninkrijk ziet Gilliat-Ray dit meer en meer gebeuren sinds 2002, al is het nog schoorvoetend. Een en ander maakt dat een moslimaalmoezenier vandaag zowat de hele moslimgemeenschap in haar verscheidenheid moet bedienen, terwijl in heel wat instellingen meerdere christelijke aalmoezeniers tegelijk aan de slag zijn: een anglicaan, een katholiek, een protestant, enzovoorts. De professor voorspelt dat de verschillende strekkingen binnen de moslimgemeenschap weldra hun eigen aalmoezenier naar voren zullen schuiven, zodat ook daar een bredere waaier zal ontstaan, wat weer nieuwe uitdagingen zal meebrengen voor de christelijke aalmoezeniers.

Rolmodel

Gilliat-Ray is ervan overtuigd dat de evolutie naar een multireligieuze samenleving ook kansen met zich meebrengt. Aalmoezeniers van verschillende strekkingen hebben immers veel van elkaar te leren, maar ze zijn ook een rolmodel voor de samenleving. “Aalmoezeniers zijn per definitie aan de slag achter gesloten deuren, buiten het gezichtsveld van het grote publiek. Daarom is het goed dat de evolutie naar een intense interreligieuze dialoog binnen het aalmoezenierswezen haar weg vindt naar de brede samenleving, waar we dergelijke ontmoeting nog niet of te weinig terugvinden. De manier waarop aalmoezeniers van verschillende geloofsovertuigingen in het Verenigd Koninkrijk vandaag reeds samenwerken, samen vergaderen, samen problemen leren oplossen, samen activiteiten organiseren in een gevangenis of ziekenhuis, is een voorafspiegeling van wat morgen mogelijk kan zijn in de brede samenleving.”

OP DE VLUCHT VOOR MOEDER NATUUR

NAAR EEN ERKENNING VAN KLIMAATMIGRANTEN

Een lange rij mensen op de vlucht voor het natuurgeweld van tyfoon Haiyan die een spoor van vernieling trok op de Filipijnen in 2013. De gevolgen zijn vandaag nog steeds voelbaar.

Zinkende eilanden in de Pacific, droogte in Afrika, bosbranden in Rusland: de gevolgen van klimaatveranderingen doen mensen noodgedwongen verhuizen. Soms kan dit leiden tot massale migratiestromen en zelfs gewapende conflicten. Binnen de Kerken groeit het bewustzijn voor de gevolgen van klimaatveranderingen en de negatieve impact ervan op de basisbehoeften van wat men 'klimaatmigranten' noemt. Op de internationale klimaatconferentie van de Verenigde Naties in Parijs eind dit jaar liggen heel wat uitdagingen op tafel. Ecokerk en het Ecoteam van ons bisdom volgen de ontwikkelingen op de voet.

Paul Lansu

*Lid van het Ecoteam, Lid Attent
Senior Policy Advisor Pax Christi
International*

De gevolgen van klimaatveranderingen zijn ontstellend: droogte, woestijnvorming, zeespiegelstijging, landvermindering en extreme weersomstandigheden zoals orkanen, tropische cyclonen en overstromingen. Hoge bergtoppen 'ont-ijzen' met als gevolg grote watertekorten in de omliggende landen. Recent verdwenen 21 eilanden – met zeven miljoen bewoners – in

de Stille Oceaan omdat de zeespiegel tot vier meter steeg. De bewoners van Carteret, deel van een eilandengroep in Papua Nieuw Guinea, moesten als eersten het land verlaten en werden eco-vluchtelingen.

Sommige experts beweren dat tegen 2050 één op 45 personen zich gedwongen zal moeten verplaatsen omwille van het klimaat. Ze waarschuwen zelfs voor migratiestromen van miljoenen vluchtelingen. De meerderheid van deze mensen zullen vermoedelijk binnen hun eigen land blijven als 'verplaatste personen'. Dat kan op korte termijn het economisch systeem destabiliseren, werkloosheid in de hand werken, spanningen tussen etnische groepen met zich meebrengen en leiden tot (gewapende) conflicten. Het gevaar is reëel dat deze mensen in de illegaliteit belanden. Volgens het vluchtelingenbureau van de Verenigde Naties zijn de staten de eerste verantwoordelijke voor de opvang van deze verplaatste personen. Doch vele van die (arme) landen zijn hiertoe niet in staat.

Veiligheidsdreiging?

De concrete invloed van de klimaatverandering op de veiligheidssituatie wereldwijd in de komende vijftien jaar is moeilijk te voorspellen. De meest concrete dreiging komt voort uit extreme weersomstandigheden intern en de instroom van klimaatvluchtelingen extern. Vast staat dat Afrika en Azië het meest gevoelig zijn voor de gevolgen van klimaatveranderingen. De capaciteit van vele landen is er onvoldoende groot om de schokken van de klimaatrampen op te vangen, die doorgaans een erg negatief effect hebben op de landbouw en een tekort of gebrek aan drinkwater en voedsel veroorzaken.

De impact op internationale verhoudingen hangt in die context vooral af van de reële en

gepercipieerde bereidheid van het Noorden – lees: de Europese Unie en Noord-Amerika – om de consequenties en aanpassingen in het Zuiden (hoofdzakelijk in Afrika en Azië) mee te financieren, en ook zelf de noodzakelijke actie te ondernemen. In het Noorden leeft er weliswaar een groeiend maar nog steeds onvoldoende besef dat gedwongen migratie meer en meer veroorzaakt wordt door klimaatverandering.

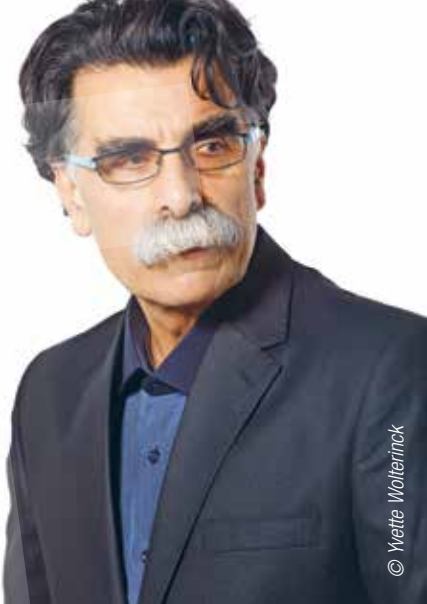
Roep naar erkenning

De term 'klimaatvluchteling' of 'klimaatmigrant' is vrij nieuw. Bestaande internationale verdragen erkennen nog geen klimaatvluchtelingen. Het internationaal vluchtelingenverdrag van Genève van 1951 én protocol van 1967 definiëren een vluchteling als een persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of lidmaatschap van een sociale groep zich buiten zijn land bevindt. Klimaatvluchtelingen vallen hier uit de boot. Op de vlucht voor de natuur kunnen ze wel asiel aanvragen, maar zullen ze het niet krijgen.

De definitie van 'vluchteling' moet bijgevolg opengetrokken worden tot klimaatvluchteling. Een optie zou kunnen zijn dat mensen op de vlucht voor het klimaat een beroep doen op het verbod op een onmenselijke behandeling, een universeel erkend mensenrecht. Ze zouden kunnen aanvoeren dat een uitzetting naar hun land van herkomst een onmenselijke behandeling inhoudt. Dit is een ernstige vorm van lichamelijk, intens psychisch of mentaal lijden. Anders gezegd, feitelijke omstandigheden – in dit geval de klimatologische – worden in acht genomen om te bepalen of de behandeling al dan niet onmenselijk is.

Kortom, een interessante maar zware agenda voor de klimaatop in Parijs.

© Yvette Wolterinck

CULTUREN VERBINDEN ZICH IN VERHALEN

OVER EEN NIEUW BESTAAN IN EEN NIEUW LAND

Kader Abdolah

In 1988 arriveerde Kader Abdolah in Nederland na een vlucht uit Iran. “Wat wil je hier doen?”, vroeg een landgenoot hem. Hij antwoordde: “Ik wil een groot Nederlands schrijver worden.” Met behulp van de boeken van ‘Jip en Janneke’ maakte hij zich de Nederlandse taal eigen en begon aan zijn nieuwe leven en opdracht. Vanaf 1993 verschenen zijn gebundelde verhalen en romans op de markt en werd hij geregeld met literaire prijzen beloond. Na vijftig jaar maakt de auteur een balans op van de Nederlandse samenleving waarin hij is terechtgekomen.

Lea Verstricht

Twintig jaar lang waren de verhalen en romans van Kader Abdolah (geboren in 1954) sterk autobiografisch gekleurd. Hij zocht in het schrijven een manier om de chaos die zijn leven beheerste te ordenen: land van herkomst en land van aankomst lagen niet alleen geografisch ver van elkaar. Een andere taal, een andere kleur van land, het klimaat, de meest dagelijkse gewoontes en omgang met elkaar, het was allemaal nieuw en vreemd. In de totaal andere omgeving wordt hij gedwongen zijn verleden en al wat hem daarin dierbaar was achter te laten, trauma's te verwerken en zich te integreren in wat soms onbegrijpelijk is. Hij klampt zich bijna letterlijk vast aan een pen, en schrijft.

Abdolahs eerste verhalen spelen zich af in Iran, in Nederland, maar vooral in de grenszone tussen beide werelden. Het verdriet en het heimwee, het verlangen naar het verleden, het gevoel alles te vergeten en de verwarring tussen toen en nu, bepalen de auteur. In zijn romans blijft de worsteling sterk aanwezig, maar merken we tegelijk dat een vorm van ordening naar boven kan komen. En daarmee ook de hoop dat een nieuw bestaan kan opgebouwd worden.

Na vijftig jaar leven in Nederland maakt de auteur een balans op van de Nederlandse samenleving en hoe hij die ook heeft zien veranderen. *Papegaai vloog over de IJssel*, titelt zijn laatste roman: een exotisch dier en een oer-Hollandse rivier samengebracht. Het boek brengt vele verhalen samen van mensen die uit andere culturen in Nederland komen aangewaaid en van Nederlanders die daarmee een omgang zoeken en zelf ook veranderen. Het verhaal speelt zich af in enkele Hollandse dorpen in de omgeving van Zwolle.

De eerste pagina is een kaart van de regio, met de typische kenmerken: een hoeve, een molen, een kerk, een fabriekstoren, en de IJssel met een brug erover. Daarmee is het landschap geschetst dat de voorbije honderd jaar onveranderd was gebleven, net als het leven van de bewoners trouwens. In die dorpen komen, door een politieke beslissing, vreemdelingen wonen. Doorheen het hele boek lezen we ervaringen die het ‘gemakkelijke’ woord integratie bemoeilijken. Memed is met een valse identiteit en een ziek dochttertje aangekomen en krijgt een huisje toegewezen in het dorpje Zalk. De dominee had de kerkgangers in een preek “zo ongeveer alle Bijbelse verzen die over liefde voor de vreemdelingen gaan” aangehaald.

Hij had de behoefte om zich te laten zien, de behoefte om te zeggen wie hij was en wat hij kon, maar hij had toch al het gevoel dat niemand in hem geïnteresseerd was. ... Als hij een boek over migratie zou lezen zou hij zijn eigen situatie beter kunnen begrijpen. Dan zou hij beseffen dat de dorpsbewoners juist wel met hem bezig waren, ze hielden hem van achter de gordijnen in de gaten en waren indirect al begonnen om hem te veranderen, om van hem een nieuwe Memed te maken (blz. 49).

Op een fijne en soms ludieke wijze weet Abdolah het leven van Memed en tientallen andere nieuwkomers en Nederlanders te verwoorden en bij elkaar te voegen. De meest banale dingen zijn een toegangspoort voor de verandering van de cultuur. Het gaat over de taal natuurlijk, maar ook over het leren fietsen, de kerk en haar klok, begrafenisrituelen, dichtkunst, alcoholgebruik, omgang met elkaar, winkels, opgroeiende kinderen, enzovoort. Of sluiers die door de wind worden weggewaaid.

De ‘papegaai die over de IJssel vloog’ zet meer in beweging dan krantenkoppen en onliners laten vermoeden. Kader Abdolah slaagt erin verhalen binnen te brengen die achter die realiteit schuilgaan.

Wil je hem zelf horen vertellen? Op 2 juni om 20.30 uur is Kader Abdolah te gast in het Zuidcafé in de Roma in Borgerhout. Het Zuidcafé is een organisatie van de Antwerpse Oxfam-Wereldwinkels, 11.11.11, Broederlijk Delen en Vormingplus in samenwerking met Mo* Magazine en De Roma en met de steun van de Provincie Antwerpen. Plaats: Turnhoutsebaan 286, Borgerhout. Toegang: 5 euro. Tickets: 03 292 97 40.

OEFENING IN DIALOOG

DPR DIEPT MISSIONAIR KERKBEELD VAN PAUS FRANCISCUS UIT

“Er wordt niet voor de gelovigen gedacht, maar met hen, ze worden betrokken bij het denkproces.

De realiteit van hun leven moet de aanzet geven voor het zoeken naar nieuwe oplossingen vanuit een barmhartige blik op de moeilijkheden waarmee families vandaag geconfronteerd worden. In alle situaties nodigt Franciscus ons uit om eerst het lijden van de mensen in acht te nemen en naar hun problemen te luisteren.” Zo krijgt volgens Monique Baujard het missionaire kerkbeeld dat paus Franciscus uiteenzet in ‘De vreugde van het evangelie’ nu al concreet gestalte in de synode over het gezin.

Lea Verstricht

Op 14 februari verkende de Nederlandse theologe, die in Leuven studeerde en nu werkzaam is in de Franse Kerk, het kerkbeeld van de paus op de tweede zitting van de Diocesane Pastorale Raad over de apostolische exhortatie. Omdat de dialoog een belangrijke plaats inneemt in dit kerkbeeld, bekeek ze eerst de vereisten voor een ware dialoog van dichtbij. Dat bracht haar bij de kwestie van de identiteit, want alleen wie zeker is van zijn eigen identiteit kan een dialoog aangaan met anderen. Gaandeweg distilleerde ze zo enkele pastorale implicaties voor de Kerk in ons bisdom.

In november maakten de leden van de DPR onder de deskundige leiding van professor Johan Verstraeten reeds een eerste keer kennis met *Evangelii Gaudium* (zie *Relevant* januari-februari, blz. 17) Op een volgende vergadering in juni zal de DPR op basis van de bevindingen van deze twee brainstormdagen concrete adviezen aan de bisschopsraad formuleren.

Kerk is zorg voor mensen

In het kerkbeeld van paus Franciscus staat zorg voor mensen centraal. Barmhartigheid is de essentie van het evangelie. Alleen de Kerk die daarop bouwt, kan de Kerk van Christus genoemd worden. Barmhartigheid veronderstelt een betrokkenheid op mensen. Kerkmensen zijn daarom verplicht de straat op te gaan. Dit is niet altijd eenvoudig. Integendeel, het houdt zelfs risico's in. Maar dat mag ons niet tegenhouden om erop uit te trekken naar wie Christus niet kent. We moeten leren “onze sandalen uit te doen voor we het heilig land van de andere betreden”.

De paus onderstreept in dit kader de rol van alle gelovigen. Hij rekent op hun *sensus fidei*: het ‘geloofsinstinct’ of de ‘intuïtieve wijsheid’ van iedereen die Christus wel heeft ontmoet. Die geloofsintuïtie kan ingezet worden om verschillende aspecten van het evangelie naar boven te halen. Enkel zo kan de Kerk groeien in inzicht over wat het evangelie en de barmhartigheid van haar vraagt. Willen we de gelovigen voor hun verantwoordelijkheid plaatsen, is dialoog vereist.

Kerk is dialoog

Ook dialoog is een centraal begrip in het kerkbeeld van onze paus. In 1964, zo'n vijftig jaar geleden, riep paus Paulus VI in *Ecclesiam Suam* voor het eerst op tot dialoog. Die dialoog met de wereld was nodig voor het zelfonderzoek van

de Kerk. Met de oproep plaatste de Kerk zich in een andere positie dan voordien: niet naast of tegenover de wereld, maar midden in de wereld. In die dialoog, waarin de Kerk het initiatief moet nemen, komen elementen van waarheid naar boven, zo stelde Paulus VI.

Evangelii Gaudium verwijst naar dat oorspronkelijke document en naar de noodzakelijke vernieuwing van de Kerk. Slechts in dialoog kan die Kerk zich doorzetten, hoe lastig die soms ook is. In een dialoog wordt geen uniformiteit nagestreefd, worden verschillen niet toegedekt met de mantel der liefde, maar wordt samen gezocht naar het gemeenschappelijke goed en vrede.

Monique Baujard geeft drie voorwaarden voor een echte dialoog. De eerste is een zelfkritische houding. Al te lang heeft de Kerk zich opgesteld als de perfecte gemeenschap. Ze dient zich de vraag te stellen hoe ze overkomt, en waar ze zich plaatst in de dialoog.

Een tweede voorwaarde is de bereidheid om van anderen te leren. Als gelovigen kunnen we leren van de twijfel, het ongelooft, de onverschilligheid van medemensen. Die verschillende uitingen zeggen iets over de zoektocht van mensen naar God. “Lukt het ons om te horen welke vragen de mensen vandaag bezighouden? Waar zoeken ze God? Zoeken ze God misschien op een manier die wij niet verstaan?”, vraagt Baujard zich af. Wanneer we bereid zijn om van anderen te leren, kunnen we de rijkdom leren zien van wat anderen ons te bieden hebben. Een constructieve dialoog met de ander streeft naar een wederzijdse verrijking en complementariteit.

Ten derde moet er samengewerkt worden voor het *bonum commune* of het gemeenschappelijk goed. Wij wonen in een wereld die niet meer eenduidig is, integendeel. De multiculturaliteit

© Christa Damen

© Christa Damen

Monique Baujard

en multireligiositeit zijn een realiteit waaraan we niet kunnen ontsnappen. De dialoog is een noodzakelijke voorwaarde om als Kerk in de wereld aanwezig te zijn, maar het is een moeilijke en veeleisende weg. De vreugde van het evangelie gaat namelijk in tegen bepaalde tendensen die nu dominant aanwezig zijn, zoals de autonomie, de secularisatie of de markteconomie die de samenleving domineren en complex maken. En toch zal de dialoog als levenshouding de weg zijn om als Kerk missionair aanwezig te kunnen zijn in deze samenleving.

Religie en identiteit

Die focus op de dialoog kent ook enkele valkuilen. Enerzijds bestaat het gevaar dat een gevoel van 'wat doet het er toe' de overhand neemt. Dergelijke houding vloeit voort uit een onzekerheid ten aanzien van de eigen positie in de dialoog. En dit brengt relativisme voort. Uiteindelijk wordt dialoog dan overbodig. Anderzijds bestaat, vaak ook als afgeleide van onzekerheid, een vorm van radicalisering. De idee 'er mag niks aan veranderen' getuigt van een houding die de dialoog met de wereld niet aandurft. De religie die zich scherp profileert en niet in haar kwetsbaarheid gaat staan, vat het geloof op als een reddingsboei, een houvast waaraan niet te tornen valt. En de geschiedenis heeft al vaak bewezen, tot op vandaag, dat dit geen heilzame weg is.

Daarom doet paus Franciscus een oproep om een 'arme Kerk' te worden. 'Arm' betekent dat je bereid bent om te ontvangen, dat je je afhankelijk weet van anderen. Als de Kerk daartoe in staat is, zal ze met vreugde kunnen delen wat ze zelf heeft ontvangen. Monique Baujard formuleert het zo: "De identiteit waar we naartoe moeten werken is die van een arme Kerk, die anderen opzoekt omdat ze weet dat ze die nodig heeft, die graag ontvangt wat anderen haar willen geven, die met vreugde deelt wat ze zelf heeft mogen ontvangen. En dat is een hele ommekeer! Franciscus vraagt ons met *Evangelii Gaudium* om *l'aggiornamento* van Vaticanum II in volle kracht door te zetten."

De dialoog is een oefening waaraan we ons samen moeten wagen. Het veronderstelt van iedereen, bisschoppen en gelovigen, een nieuwe houding, die de weg van 'u zegt, wij luisteren' of 'u vraagt, wij draaien' achterwege durft te laten. De dialogale Kerk vraagt dat ieder zijn bijdrage levert aan het publieke debat, ook binnen de Kerk, zodat de 'speurzin' van het gelovige volk de wegen baant die we te gaan hebben, als we ons overgeven aan de barmhartigheid die het evangelie van ons vraagt. Daarin ligt de vreugde van het evangelie.

BORRELTJES

Monique Baujard zette enkele vragen op papier die de leden van de DPR uitnodigden tot een open gesprek in groepjes. De vragen speelden vooral in op de kernbegrippen 'dialoog' en 'identiteit'. Geanimeerde gesprekken kwamen op gang, nieuwe vragen en bedenkingen kwamen naar boven. Wat er zoal opborrelde:

- Christenen hebben steun nodig om de *sensus fidei* of grondintuïtie te vertrouwen en verder te ontwikkelen.
- Velen worden geraakt door het beeld van "een gehavende Kerk, gekneusd en vuil omdat ze de straat opgegaan is" (EG 49) en de metafoer dat "allen leren hun sandalen uit te doen bij de heilige grond van de andere" (EG 169). Deze zienswijzen slaan aan en inspireren velen. De Kerk kan rekenen op meer sympathie, maar dat leidt daarom niet tot een groter engagement. Durven we 'arm zijn' en in de ontmoeting gaan staan vanuit een zelfkritische houding en in alle openheid?
- Het besef dat we moeten werken aan een cultuur van dialoog groeit aan de top en aan de basis. De paus zet daartoe bakens uit. Er zijn initiatieven nodig die de dialoog bevorderen. Zijn we ten volle toegerust om de bakens in praktijk om te zetten? Beschikken we over voldoende bezielde mensen, vaardigheden, taal en durf om de verschillende soorten dialoog aan te gaan? Een dialoog met 'de wereld die niet op ons wacht', is nodig en verrijkend, maar vaak geen sinecure.
- Het water tussen christenen die hun identiteit krampachtig bouwen op een onverzoenlijke en rigide houding en christenen die eropuit trekken om van anderen te leren en te ontvangen, is diep. Een taal om die kloof te overbruggen is niet onmiddellijk voorhanden. Kunnen we een balans vinden tussen 'eenheid in verscheidenheid' en 'verscheidenheid in de eenheid'?
- Structurele hervormingen gebeuren in dienst van ontmoeting en warme gemeenschapsopbouw.
- Hoe geven we in onze gemeenschappen de ankerpunten van 'een gemeenschappelijk goed' vorm? Hoe voeden we ons geloof in een 'doecultuur'? Hoe scheppen we ruimte voor een persoonlijke relatie met God? Hoe zijn we 'vriend van Jezus' en plaatsen we de barmhartigheid centraal?

Mia Verbanck

GROEP IN DE KIJKER

LAURIETEN VERSPREIDEN HET PARFUM VAN DE PSALMEN

© Martine Koops

*Laurieten houden een psalmwake in de abdij
Roosenberg in Waasmunster.*

“De lauriet moet voortdurend op God gericht zijn, voortdurend bidden, met een aandacht voor God die niet verslapt, en bij zichzelf een constante ruimte scheppen voor de Aanwezige. Zoals Paulus het uitdrukt: ‘Niet ik leef, maar Christus leeft in mij.’” (Galaten 2, 20). Dat houdt niet in dat iedereen zich afstemt op de ander, maar net zijn eigen wijze van bidden vindt en verder ontwikkelt. Daarbij bieden de Laura hulp. Ze zijn een oefenschool in monastieke waarden en praktijken, niet voor monniken in een abdij of klooster, maar voor iedereen, waar hij ook staat in de wereld.

Linda Vercauteren

Toen de Laura van abt Poimèn in 2005 mijn pad kruisten, voelde ik me meteen aangesproken door deze gebedsformule. Ik droomde ervan om, net als pater Benoît Standaert, bezieler van de Laura, het parfum van de psalmen te verspreiden en al wie dit verlangt, onder te dompelen in de monastieke leer.

Als laurieten of leden van de Laura houden we contact met elkaar via onze maandelijkse nieuwsbrief per e-mail of post. Je zou kunnen zeggen dat het internet ons belangrijkste ‘steegje’ is. Langs deze weg kunnen we elkaar gemakkelijk bereiken om onze bijeenkomsten aan te kondigen. Want een Laura zou geen Laura zijn als er geen momenten zijn van samen bidden.

Op deze maandelijkse bijeenkomsten trachten we ons een aantal basispraktijken eigen te maken zoals de lectio divina, de psalmodie, stille meditatie, nachtwaken, vasten, voorspreken, het Jezusgebed, aanbidding, de kruisweg, pelgrimeren, enzovoorts. En dan volgen we ons hart om onze weg hierin te gaan. Want anders dan in abdijen en kloosters is er in de Laura geen regel. Alles is aanbod, geen verplichting.

Onze bijeenkomsten zijn een zalving op onze tocht met elkaar en op mijn persoonlijke weg. Dan zingt mijn hart zoals de psalmist: “Zie, hoe goed, hoe weldadig broeders te wezen en samen te zijn, olie kostelijk op het hoofd, nedervloeiend over de baard ...” (Psalm 133, 1-2). Deze en andere psalmverzen die me nauw aan het hart liggen, herhaal ik voortdurend tijdens mijn werk en mijn dagelijkse bezigheden. Nu eens zing ik ze, dan bid ik ze en laat ik de woorden tot mijn diepste diep doordringen. Zoals psalm 131: “Heer, niet verheft zich mijn hart, mijn ogen vermeten zich niet. Ik begeef me niet in wat te groot is, te wonderbaarlijk voor mij. Neen, bedaren liet ik, verstillen mijn ziel als een kind bij zijn moeder geborgen; als dat kind zo voel ik mijn ziel.” De drievoudige ontkenning keert als een refrain terug en vloeit over in vrijheid, wederkerigheid en overgave om uiteindelijk te rusten in dat gelovig wachten. Zo brengt elke psalm een bepaalde beweging van het hart teweeg. Ik kan het niet beter zeggen dan pater Benoît: de psalmen zijn de longen van ons leven.

Alleen bidden en samen bidden bevruchten elkaar. Het samen bidden geeft je het verlangen om op andere momenten alleen te bidden en het alleen bidden trekt je weer naar het samen bidden. Het vloeit als het ware in elkaar over. De Laura helpen me om biddend aanwezig te zijn te midden van noden, verdriet en de chaos

van de wereld, dichtbij maar ook veraf. Ik geloof vast dat ons bidden bijdraagt tot een betere wereld. Daarom bid ik niet alleen voor mezelf, maar probeer ik met mijn gebed midden in de wereld te staan.

- De **Laura van abt Poimèn** werden in het leven geroepen op 1 november 2005 door pater Benoît Standaert, benedictijn van de Sint-Andriesabdij Zevenkerken in Brugge.
- De term **Laura of Lavra** betekent in het Grieks: steegje. In de vierde eeuw komt de term voor om een groepering van kluzenaars aan te duiden. Het ‘steegje’ verbindt de cellen van de monniken die samen als kluzenaars in elkaars buurt leven. De ‘laura’ wijst dus op een welbepaalde monastieke leefwijze. De laurieten situeren zich tussen de gemeenschapsmonniken (die een gemeenschappelijk leven leiden, onder een abt en volgens een regel) en de pure kluzenaars of eremieten (die afgezonderd leven, op hun eentje in de woestijn).
- **Abt Poimèn** leefde in Egypte. Hij is een milde, heilige woestijnvader uit de vijfde eeuw en een getuige van de beginperiode van de woestijnvaders.

Praktisch:

We komen elke tweede donderdag van de maand samen in het Begijnhof van Antwerpen. Contact:

laura.stadantwerpen@gmail.com

Info: **vercauterenlinda@hotmail.com**,

www.lauravanabtpoimen.be

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

© Wangela

Marie-Pauline Wangela

“

“Ik ben Marie-Pauline Wangela Yek'imponge, gehuwd en moeder van drie kinderen. Ik ben een van de drie catechisten die kinderen, jongeren en volwassenen begeleiden naar hun doopsel, plechtige communie en vormsel in de Franstalige Afrikaanse gemeenschap in de Sint-Walburgisparochie in Antwerpen en dat al ruim vijftien jaar lang.

Met een katholieke vader en een protestantse moeder – die onder mijn invloed katholiek geworden is – was ik al sinds mijn tienerjaren geïnteresseerd in Kerk. Mijn avontuur met God begon in een koor op een ontmoetingsdag met een jongerengroep 'Jongeren van licht' in Kinshasa. Dit pastoraal initiatief, gebaseerd op het evangelie van Johannes 8, 2, werd opgestart in Kinshasa in 1974. Op een recollectiedag in 1980 werd ik geraakt door het getuigenis van een meisje over hoe Jezus haar leven had veranderd. Sindsdien ben ik steeds verder die weg van Jezus gegaan om een duizendpoot-dienares voor God te worden. Als geëngageerde leek ben ik lector en catechist. Ik zing ook in ons koor Amicale. Zingen is twee keer bidden.

Na mijn economische studies aan de universiteit van Kinshasa, kwam ik in 1992 naar België om aan de toenmalige universiteit RUCA een opleiding in het College voor ontwikkelingslanden te volgen. In 1997 keerde ik terug, om me na mijn huwelijk in 2000 definitief in België te vestigen met mijn echtgenoot.

In 2000 vroeg pastoor Leo Van Doninck mij of ik catechese wilde geven in onze gemeenschap Karibu. In mijn beslissing liet ik me inspireren door de opdracht die Jezus aan zijn leerlingen geeft op het einde van het

© Wangela

Marie-Pauline Wangela begeleidt haar vormelingen tijdens een viering in Sint-Walburgis.

Matteüsevangelie. Deze is niet alleen bestemd voor priesters. Jezus richt zich er tot al wie zich volgeling van Jezus wil noemen. Elke christen heeft krachtens zijn doopsel de taak en de verantwoordelijkheid om erop uit te gaan en de volken tot leerling te maken.

Om mijn catechetische vaardigheden verder te ontwikkelen, nam ik enkele maanden deel aan de activiteiten voor catechisten die het centrum Amani in Brussel organiseert. Tal van deze catechisten hadden al ervaring met catechese toen ze nog in Congo woonden. Tijdens deze sessies stond men stil bij alle aspecten van het catechesewerk. Dat was erg verrijkend voor mij. Ik stak veel op van de methodes die we aangeleerd kregen om de Bijbel uit te leggen, bijvoorbeeld dat je in een groep kinderen beter met prentjes werkt.

In onze gemeenschap geven we catechese per leeftijdsgroep in het Frans en in het Nederlands. We komen elke tweede en vierde zaterdag van de maand samen. Als catechist vind ik het telkens opnieuw fijn om in elke bijeenkomst het woord van God te mogen verkondigen. Catechese is een steunpilaar voor de geloofsopvoeding. Ik ben dus geenszins een leerkracht of iemand die onderricht geeft. Neen, ik probeer getuigenis af te leggen van het geloof, in woorden, maar ook door het in mijn leven voor te leven.

Jongeren of catechumenen die aan me toevertrouwd worden, mogen kennismaken met het geloof in mijn catecheselessen. Ik hoop dat ze daarbij de smaak te pakken krijgen om te blijven groeien in hun geloof, net als onze communicantjes. We beschouwen de samenwerking met de ouders als essentieel onderdeel van de catechese. Het gezin is immers de eerste leerplaats voor geloven. Daar waar kinderen de liefde van hun ouders kunnen voelen en zien, kunnen zij vermoeden dat God liefde is.

Als ik in drie woorden zou omschrijven wat het voor mij betekent om catechist te zijn, zou ik zeggen: eergevoel, geluk, rijkdom. Eergevoel, omdat ik de opdracht mocht ontvangen van de pastoor om catechese te geven. Geluk omdat ik de kans krijg om mijn geloof in God, in Jezus en de heilige Geest door te geven en te delen met kinderen, jongeren en volwassenen. Rijkdom om al wat ik van mijn leerlingen heb teruggekregen.

De Heer zegene ons en Onze-Lieve-Vrouw gaat met ons.”

”

Marie-Pauline Wangela

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

BENOEMING EN AANSTELLING

De parochies Antwerpen, Sint-Joris en Antwerpen, Sint-Walburgis worden vanaf 1 maart 2015 voor een periode van zes jaar toevertrouwd aan de pastorale zorg van een priesterequipe met als leden Herman **Augustyns**, tevens moderator van de priesterequipe, en Guy **Kibete Nkwar**.

Kaatje **De Meester**, geboren in 1987 in Reet, is per 1 januari 2015 aangesteld als stafmedewerker bij IJD Antwerpen. Kaatje komt uit het onderwijs: ze volgde de opleiding Buitengewoon Onderwijs en heeft ook als leerkracht in het buitengewoon onderwijs gewerkt. Bij IJD werkt ze voltijds, onder meer als verantwoordelijke voor het zomerkamp JEP!, de cursus animator en de reis naar Compostela.

STOPZETTING EN BENOEMING

Aan het slot van de eucharistieviering bij het feest van de Opdracht van de Heer op 2 februari in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal bedankte mgr. Johan Bonny kanunnik Louis **Van Lommel** van harte voor zijn jarenlange inzet als pastoor van de kathedraal. Na een lange afwezigheid stond kanunnik Van Lommel erop om aanwezig te zijn in deze eucharistieviering en te concelebreren. Omwille van gezondheidsredenen vroeg hij aan de bisschop om zijn taken als pastoor van de kathedraal te beëindigen vanaf 3 februari 2015. Mgr. Bonny benoemde kanunnik Bart **Paepen** tot nieuwe pastoor, eveneens per 3 februari, voor een termijn van zes jaar.

Op een later tijdstip wordt kanunnik Van Lommel op gepaste wijze in de bloemetjes

gezet voor zijn jarenlange inzet ten bate van de kerkgemeenschap in ons bisdom, als bisschoppelijk vicaris, vicaris-generaal, en pastoor van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal.

AANWERVING

Rita **Boeren**, voorheen redacteur Radio bij KTRO Braambos, ging op 1 maart aan de slag als coördinator van de Commissie Attent, het netwerk voor maatschappelijke inzet in het bisdom Antwerpen (de voortzetting van de voormalige Diocesane Commissie Rechtvaardigheid en Vrede en het Diaconaal Netwerk Bisdom Antwerpen).

STOPZETTING

Guy **Kibete Nkwar** nam per 1 maart 2015 ontslag als pastoor te Antwerpen-Borgerhout, Sint-Anna en Antwerpen-Borgerhout, Sint-Jan Evangelist. De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerker van harte te danken.

OVERLIJDEN

Op 30 januari 2015 overleed in Mol-Postel Jozef **Jos Van der Veken**, o.praem., lid van het vicariaatsteam voor het godgewijde leven en parochievicaris te Retie, Sint-Martinus. Hij werd geboren te Schoonbroek (Retie) op 19 oktober 1930, trad in bij de norbertijnen te Postel in 1950 en werd tot priester gewijd op 21 juli 1956.

Op 4 februari 2015 overleed in Geel Jozef **Lievens**, voormalig pastoor te Westerlo, Sint-Lambertus en Herselt, Onze-Lieve-Vrouw-Onbevleekt-Ontvangen, **Blauberg**. Hij werd geboren te Geel op 22 december 1927 en tot priester gewijd op 20 december 1953.

Op 16 februari 2015 overleed in Lier Josephus **Jozef Van Dyck**, voormalig econoom van het Sint-Gummaruscollege te Lier. Hij werd geboren te Kontich op 30 oktober 1923 en tot priester gewijd op 27 juli 1947.

ATTENT

Op 28 november 2014 werd 'Attent' gelanceerd. Attent is het netwerk voor maatschappelijke inzet in ons bisdom. Om dit netwerk verder uit te bouwen, werd een commissie opgericht, ondersteund door een dagelijks bestuur en een stafmedewerker.

De Commissie Attent kwam in januari voor het eerst samen. Enkele leden komen uit de Commissie Rechtvaardigheid en Vrede en Heelheid van de Schepping, die volledig opgaat in de nieuwe Commissie Attent. Samen met een aantal nieuwe leden bepaalden ze de thema's waaraan Attent wil werken. Zo wil Attent concreet onderzoeken hoe betaalbaar wonen via het kerkelijk patrimonium meer vorm kan krijgen. In de samenkomst van maart werden alvast enkele inspirerende initiatieven voorgesteld. Je hoort er nog van!

Een netwerk uitbouwen vraagt ook om communicatie. Via allerlei communicatiekanalen willen we de hand reiken aan iedereen die Attent wil volgen en een steentje wil bijdragen. Op <http://attent.skynetblogs.be> vind je de recentste informatie en een link naar Facebook. Je kunt je er ook aanmelden voor een elektronische nieuwsbrief. Info bij Attent, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen, rita.boeren@ccv.be.

Wim Smit

Wim Smit, moraaltheoloog van opleiding en voorheen legeraal-moezenier, is sinds 12 januari de nieuwe directeur van Wereld Missie Hulp. Hij volgde Peter Houllberghs op. Smit startte zijn nieuwe opdracht meteen veelbelovend. Getroffen door de bombardementen op Gaza in 2014, wilde Adam El Haddouti, vrijwilliger bij het Jongerencompetentiecentrum De Branderij in Borgerhout, kleding inzamelen voor de getroffen bevolking. De Branderij sprong meteen op de kar. Wereld Missie Hulp reikte de geëngageerde jongeren een helpende hand. Voor de ingezamelde kleding kregen ze een cheque van vijfduizend euro die ze kunnen besteden aan een project naar keuze in Gaza.

Neen, dit is niet mijnheer pastoor van de Onze-Lieve-Vrouwe-kathedraal. Het is een van de monumentenwachters die tussen hemel en aarde bengelt om de 123 meter hoge noordelijke toren, meteen de hoogste kerktoeren van ons land, te inspecteren. Al zo'n twintig jaar brengt Monumentenwacht de toren geregeld in kaart. De monumentenwachters zijn getraind in hoogtewerk met industriële touwtechnieken en kunnen zo elke steen van dit open kantwerk veilig en van dichtbij controleren. De eigenaar van de toren, de Stad Antwerpen, weet zo welk onderhoud er moet uitgevoerd worden om grote, ingrijpende werken uit te stellen of zelfs overbodig te maken. Het is een vorm van preventieve erfgoedzorg. Gezien zijn leeftijd – bijna vijfhonderd jaar – is de toren in behoorlijk goede staat. Enkele noodzakelijke ingrepen worden gepland.

© Dienst Erfgoed – Team Monumentenwacht provincie Antwerpen

© Rob Stevens

Lieven Boeve

KWALITEIT MET DE 'K' VAN KATHOLIEK

We zouden een brainstorm kunnen doen: zeg meteen wat er in je opkomt als je de uitdrukking 'de Guimardstraat' hoort. Mogelijke reacties zouden kunnen zijn: onderwijs, katholiek bastion, en misschien sinds kort ook: Lieven Boeve. Deze theoloog, decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, werd in juli 2014 directeur-generaal van het VSKO, de koepel voor het katholiek onderwijs, gehuisvest in de Brusselse Guimardstraat. Daar spraken we af voor een gesprek over de toekomst van het onderwijs in ons land.

Het katholiek onderwijs plaatst zich midden in de spanning van de veranderende context waarbij diversiteit de norm is geworden. Dit veronderstelt een stevige reflectie als je je wil organiseren vanuit een eigen identiteit. De komende tien jaren wordt dit het inhoudelijke project waar Boeve zich voor geplaatst ziet: hoe gaan identiteit, openheid voor verscheidenheid, en kwaliteit samen? De katholieke dialoogschool wil daar een antwoord op vinden. *Relevant* van september 2013 diepte die keuze voor de dialoogschool reeds uit, met aandacht voor de problemen en de uitdagingen die dat met zich meebrengt.

Een herdenken van een inhoudelijk project blijft vaak ook niet zonder gevolgen voor de structuren. Hier is het niet anders. Het onderwijsland zal daarom ook herdacht en herwerkt moeten worden. Bovendien is wie zetelt in de besturen van de katholieke scholen niet langer vanzelfsprekend geïntroduceerd in de traditie waarin het katholiek onderwijs staat. "Hoe gaan we het inhoudelijke project en de structurele kant op elkaar betrekken? Daar ligt een uitdaging waarop we in 2025 een antwoord willen formuleren", stelt Boeve.

De missietekst over de katholieke dialoogschool, die in de maak is, wil alvast een aanzet geven. Dergelijke school is in eerste instantie een

goede school binnen de katholieke traditie waar liefde de leidraad is voor leven en samenleven op school. Het christendom is dan niet alleen de achtergrond waartegen of waarin onderwijs vorm krijgt, maar is in de school ook aanwezig als een stem die weerklinkt. Die stem klinkt verbindend én onderscheidend. En de wijze waarop ze kan klinken, is de dialoog. Boeve: "Als je de diversiteit in de school een kans geeft, kan je ook de christelijke stem binnenbrengen. Dan kan je de dialoog aangaan. We worden lotgenoten, ondanks de verschillen."

“

Als je de diversiteit in de school een kans geeft, kan je ook de christelijke stem binnenbrengen. Dan kan je de dialoog aangaan. We worden lotgenoten, ondanks de verschillen.

”

De katholieke school is ook altijd deel van een groter geheel. Het reflectieproces op het katholiek onderwijs kan ook traditievnieuwend werken voor de Kerk in haar geheel. Tegelijk moet ze een oefenplek zijn voor de samenleving waar identiteit en verschil hun rol zullen spelen en waarin mensen hun plek moeten vinden. Daartoe biedt de dialoog een instrument. Jongeren zijn opgegroeid in de pluralistische context. Het komt er nu op aan hen daarin te kunnen laten bewegen op een manier waarop ze tot hun recht kunnen komen.

Lea Verstricht

Een overzicht van alle activiteiten die door de verschillende diensten, verenigingen en bewegingen in ons bisdom georganiseerd worden, vind je op www.bisdomantwerpen.be (klik op kalender in de linkerkolom) of via de link op www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Praktisch

Lieven Boeve verzorgt een lunchconferentie op dinsdag 25 mei 2015 van 11.30 tot 13.15 uur in het TPC, Groenenborgerlaan, Antwerpen. Inschrijven doe je via www.ccv.be/antwerpen, bij lunchconferentie of 03 287 35 83. Vergeet je boterhammen niet!

DOORKIJK

BEZINNING

© Zuster Annie

GELOVEN DOOR TE BEWAREN

“

*Gelukkige vrouw, zij die gelooft! (Lucas 1, 45)
Maria bewaarde alles in haar hart. (Lucas 2, 19 en 51)*

”

Heel vaak spreken we over de voorrechten van Maria: zonder zonde, heel zuiver, Moeder van God. Dan komt ze zo veraf van ons te staan. Maar als we het evangelie lezen, krijgen we een ander beeld. Vooral twee gezegden houden me bezig: “Gelukkige vrouw, zij die gelooft” en “Maria bewaarde alles in haar hart”.

Het valt op dat het evangelie haar niet prijst omdat ze maagd is en moeder van God, maar omdat ze geloofd heeft. Maar hoe is Maria tot dit geloof gekomen?

Maria bewaarde alles in haar hart. *In haar hart.* Van veel zaken vatten wij het wezen niet omdat we met ons verstand alles beoordelen en alles in hokjes klasseren. We denken dat we er zo greep op krijgen, dat we het verstaan en kennen, dat we het onder controle hebben. Maar zo wordt alles begrensd. In het hart hebben we de mogelijkheid om de zaken van binnenuit te zien. Daar is ruimte, openheid, onbegrensdheid: “Hij heeft hun een hart gegeven om te denken”

© Zuster Annie

Zuster Lutgardis

(Jezus Sirach, 17, 6). Alleen met het hart kunnen we de werkelijkheid van de onzichtbare dingen, de uiteindelijke Werkelijkheid, zien.

“

*Door alles zonder angst en
zonder zelfverdediging tot ons
hart toe te laten, groeit in ons het
vermogen nieuwe mogelijkheden
te zien en te vertrouwen.*

”

Alles bewaren. Met bewaren wordt niet bedoeld ‘alles veilig opbergen en er niets mee doen’. Neen, bewaren wil net zeggen dat we alles aanwezig moeten laten zijn zodat het volledig tot zijn recht komt. Het betekent ruimte geven om te kiemen, om wortel te schieten tot het ‘leven van ons leven’ wordt. Het betekent begrijpen van binnenuit. Geleidelijk aan worden we wat we in ons hart bewaren. Geleidelijk aan veranderen we inwendig. Door alles zonder angst en zonder zelfverdediging tot ons hart toe te laten, door ons te laten raken, groeit in ons het vermogen nieuwe mogelijkheden en wegen te zien, en te vertrouwen.

Alles bewaren is ook het pijnlijke en beklemmende aan je ‘hart’ laten komen. Het niet wegdruwen. Niet onderdrukken. Niet doen alsof het er niet is. We moeten de pijn en het verdriet tot ons hart toelaten. Zo alleen krijgen lijden en pijn de kans opgenomen te worden in het diepste van ons hart. Alleen zó wordt ons lijden

leven en liefde. Sterven wordt vruchtbaar, onzin wordt zinvol. Alleen zó wordt alles genade.

Zo was het toch voor Maria. Door de woorden en de gebeurtenissen in haar hart te bewaren, kwam Maria los van de heersende mentaliteit, los van het messiaanse beeld, los van mogelijke interpretaties en godsbeelden, los van elk menselijk oordeel. Zo is dat ook voor ons. Alleen door ons niet vast te klampen aan heersende en eigen ideeën, kan nieuw leven ontkiemen.

Hier is ruimte voor enkele vragen en bedenkingen: Welke woorden en welke gevoelens bewaar ik in mijn hart, vormen mijn bestaan, maken mij? Laat ik Gods Woord in mijn hart binnen? Mag het er wortel schieten? Is het wel Gods Woord dat ik in mijn hart bewaar?

Dit is geen makkelijke oefening. Dat was het voor Maria evenmin. Haar weg van Galilea (Nazaret) tot Jeruzalem (onder het kruis) was voor alles een inwendige weg, de lange weg naar binnen. Die weg bracht haar tot de volheid van haar bestaan, tot de uiteindelijke verwezenlijking van haar leven: helemaal hart zijn. Een hart dat bidt, een hart dat waakt, een hart dat bemint, een hart dat gemeenschap opbouwt.

In haar Magnificat verwoordt Maria tot welk geloof zij gekomen is door alles te bewaren in haar hart.

*Zuster Lutgardis Craeynest
Zuster van Don Bosco*

MET DE MISDIENAARS NAAR ROME

BEZIGE BIJ KAREN KIJKT ERNAAR UIT!

"Ik ben Karen Verhaeghe. Dit jaar word ik vijftien jaar. Ik ben nu al ongeveer drie jaar misdienaar in de Sint-Antoniusparochie in Brasschaat, waar ik ook woon. Mensen die denken dat alleen rustige mensen misdienaar worden, slaan de bal mis. Ik zit als meisje in het vierde jaar Elektromechanica en doe in mijn vrije tijd ook aan Highlanddancing, een Schotse traditionele dans die vaak begeleid wordt door de typische Schotse doedelzakmuziek. Ik hou ook van muziek beluisteren op mijn gsm en laptop. Elke zaterdag begeleid ik de zevenjarige miniemen van de Vlaamse Wielerschool. En af en toe help ik een handje bij de *friends* van Sant' Egidio in Antwerpen.

In 2012 wilde mijn moeder, die godsdienstleerkracht is, graag mee met de Jubelbedevaart van ons bisdom naar Rome. Ze was nog nooit in Rome geweest. Dat kon toch niet als godsdienstleerkracht, zo vond ze. Net elf jaar was ik te jong om alleen thuis te blijven. Dus reisde ik mee naar Rome met mijn ouders en mijn

oudere broer Timothy (die toen zeventien jaar was). Timothy nam deel aan het jongerenprogramma. Omdat ik daar te jong voor was, werd ik ingedeeld bij de misdienaars, ook al was ik geen misdienaar. Leuk was anders, maar ik had geen keuze.

Verrast stelde ik vast dat de andere misdienaars heel toffe jongeren waren. Ze lieten me de kans niet het hoofd te laten hangen, gaven me vertrouwen en raadden me aan hen gewoon te volgen en na te doen in de viering. Dat zou wel loslopen, drukten ze me op het hart. En ja hoor! In Rome diende ik voor het eerst in mijn leven de mis. Dat was een onvergetelijke belevenis: zoveel priesters en wel veertien misdienaars. En het was inderdaad niet moeilijk. De tweede mis diende ik in de Sint-Pietersbasiliek in het Vaticaan.

Ik ben de misdienaar van die bedevaart enorm dankbaar. Als zij mij niet hadden overtuigd, was ik nooit misdienaar geworden. Ondertussen mocht ik al meerdere keren in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen dienen en maakte ik ook al twee priesterwijdningen als misdienaar mee. In 2013 en 2014 reisde ik met de misdienaars van ons bisdom naar Lourdes. Een fantastische ervaring. De meeste mensen die we in Lourdes tegenkomen, zijn al oud of ziek. Vaak zijn ze blij om jonge mensen te ontmoeten. Het geeft me een heel speciaal

gevoel eens niet bestempeld te worden als 'de jeugd van tegenwoordig'.

Met de misdienaars van Antwerpen op reis gaan is altijd tof. We maken veel plezier, plagen elkaar en onze begeleiders, kunnen over ons geloof praten en ontmoeten veel interessante mensen. Als groep nemen we ook zelf het heft in handen en organiseren we activiteiten. Zo nodigen we op gezette tijden mensen uit om een kaarsje te branden in de kathedraal met Nightfever. We organiseren misdienaarsdagen. Enzovoorts.

Dit jaar gaan de misdienaars van ons bisdom zowel naar Rome als naar Lourdes op bedevaart. De Lourdesbedevaart is geen exclusieve misdienaarsactiviteit. We gaan mee met de jaarlijkse julibedevaart van ons bisdom naar het Franse Mariaheiligdom. In Rome sluiten we met de misdienaars uit heel Vlaanderen aan bij de vijfjaarlijkse internationale misdienaarsontmoeting. Jammer genoeg kan ik niet deelnemen aan beide activiteiten. Dat is te duur. Kiezen was niet gemakkelijk, maar omdat er enkele vrienden naar Rome gaan, koos ik ook voor Rome. Op ons programma wisselen inhoudelijke verdieping en ontspanning elkaar af. We zullen andere jonge misdienaars ontmoeten. Kers op de taart wordt een ontmoeting met paus Franciscus. Ik weet niet wat ik mag verwachten van deze bedevaart, maar ik hoop dat we veel andere misdienaars zullen ontmoeten, uit Vlaanderen, maar ook uit de rest van Europa. Er worden maar liefst tienduizend misdienaars in Rome verwacht!"

Karen Verhaeghe

Info: Jongerenpastoraal IJD - Antwerpen, ijdanwerpen@ijd.be of 03 454 11 44.

JONGERENKATERN

STAGE LOPEN IN MALTA? WAAROM NIET?

In het kader van mijn opleiding verpleegkunde kreeg ik vorig jaar de mogelijkheid om drie maanden stage te lopen in het buitenland. Ik greep deze kans met beide handen. Waarom ik zo graag naar het buitenland wil? Eerder deed ik al vrijwilligerswerk in Lourdes. Ik werkte in een paviljoen waar kansarmen konden verblijven, pelgrims uit heel Europa. Zo kwam ik in contact met een grote verscheidenheid aan culturen. Dat wakkerde mijn interesse voor onbekende culturen aan. Bovendien hou ik van reizen. Eigenlijk maakte het me niet uit waar ik mijn stage zou doen, zolang het maar niet in eigen land was.

Uiteindelijk kreeg ik de kans om stage te lopen in Malta. Vóór ik vertrok, wist ik niet goed wat ik moest verwachten, maar ik vermoedde wel dat het sowieso een verrijkende ervaring zou worden. En dat was het ook! Ik ontdekte veel verschillen tussen onze culturen. De Maltezers stonden zeker open voor discussie en waren sterk geïnteresseerd in onze Belgische gewoontes. Het was een fijne uitwisseling die mij vooral kritischer heeft doen kijken naar onze eigen cultuur en onze eigen gewoontes. Maar al te vaak gaan we er immers van uit dat wat wij doen, het beste is ... Niets is echter minder waar!

Katrien Van Hees
(21 jaar, Arendonk)

PLUG & PLAY INTEGREER!

Voor wie pas in België aankomt als vluchteling, is ons land vaak een doolhof. Integratie is niet eenvoudig, zeker als je geen papieren hebt. Mensen zijn bovendien niet zomaar op de vlucht omdat ze wat avontuur willen: vaak hebben ze uit absolute noodzaak plots alles moeten achterlaten. Als ze hier eindelijk aankomen, zijn hun moeilijkheden nog niet gedaan. Ze spreken de taal niet, ze hebben veel verdriet over wat er in het thuisland gebeurt, wellicht hebben ze familieleden of vrienden verloren. In België beginnen ze aan een onzeker bestaan vol regelgevingen, wetgevingen en koude bureaucratische moeilijkheden. Het spel *Integreer* is van de hand van vzw Tumult, voordien Jeugd en Vrede, en wil de speler inzicht geven in de moeilijke opdracht die integratie heet. Het spel kan gespeeld worden vanaf vijftien jaar met twee tot zes spelers. Je kunt het ontlenen in onze infotheek.

DE BRAAMBES

Travel ...
As much as you can,
as far as you can,
as long as you can ...

WAS JIJ ERBIJ?

© Vormingplus Regio Antwerpen

Wil je met eigen ogen aanschouwen dat vreedzaam samenleven naast en met elkaar echt wel mogelijk is? De geleide wandelingen 'Cordoba aan de Schelde' bieden je de kans om eens binnen te kijken bij diverse levensbeschouwingen en zelf te proeven hoe boeiend diversiteit kan zijn. Inschrijven bij Vormingplus regio Antwerpen, 03 230 03 33 of info@vormingplusantwerpen.be. Prijs: 8 euro.

© Filip Ceulemans

Op woensdag 4 maart werden de priesters en pastoraal werk(st)ers die in 2014 met pensioen gingen in de bloemetjes gezet in het bisschopshuis. Mgr. Bonny en mgr. Van den Berghe dankten hen voor hun jarenlange gedreven inzet.

© Narissa Anne Kessler Schmidt

In de Christusgemeente, de protestantse kerkgemeenschap in Antwerpen-Oost, werd de jaarlijkse oecumenische Wereldgebedsdag gevierd op 6 maart.

© Johan Govaerts

Deze maquette is een van de vele creatieve presentaties die de 21 groepjes jongeren en ouders van de catechesewerking in elkaar knutselden op de slotdag van het online-catecheseproject in de federatie Herselt-Hulshout-Westerlo op 7 maart. Geleid door de website www.go4jesus.nu gingen jongeren met hun ouders in kleine groepjes op weg, lazen ze teksten online, voerden ze opdrachten en bezoeken uit.

De binnenstad van Antwerpen werd op 21 maart overspoeld door 'helden'. Ook de kathedraal liep vol. Ruim 2.500 vormelingen en catechisten, dubbel zoveel als op de eerste editie vorig jaar, gingen op vormelingsdag, een initiatief van IJD-Jongerenpastoraal Antwerpen en CCV Antwerpen, op zoek naar wie hen vleugels geeft.

© Johan Govaerts

Op Goede Vrijdag 3 april trokken velen met hun lunchbox richting Theaterplein in Antwerpen op uitnodiging van Broederlijk Delen, Studio Globo en Oxfam-Wereldwinkels voor een picknick plein public. Met Peruaanse en fairtradehapjes, overgoten met Latijns-Amerikaanse live-muziek en met een fijne streep wereldburgerschap. Alleen de Zuid-Amerikaanse zon liet verstek gaan. Tegelijkertijd leerden de aanwezigen iets over de link tussen de gsm in hun broekzak, de waterschaarste, de grondstoffenproblematiek en (on)eerlijke handel met het Zuiden.

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

De zon was niet van de partij op de Koffiestop op het bisschopshuis op 18 maart, maar dat lieten de bezoekers niet aan hun hart komen. Er werd ouderwets gezellig 'gekoffieklatst'.

© Koen Meessens

Misschien een minder populaire activiteit, maar wel interessant en broodnodig. De parochie Sint-Anna-ten-Drieën, Antwerpen-Linkeroever hield voor het eerst een algemene openbare jaarvergadering van de vijf werkgroepen die zich met de portemonnee van de parochie bezighouden.

© Jan Kint

Aan het beeld van de 'Onbekende vluchteling' in de tuin van de Sint-Pauluskerk in Antwerpen richtten De Loodsen begin februari, in samenwerking met de Sint-Paulusparochie, de schijnwerpers op de talloze onbekende slachtoffers die het leven lieten in zee, op weg naar Europa.

© Paul Hermans

Een extra feestelijke noot in de artiestenmis in de Sint-Katharinakerk van Hoogstraten op 8 maart. Het Piuskoor onder leiding van Tine Rabijns vierde er zijn 75-jarig jubileum.

Hoewel Rubens geen portretschilder was, was hij uitzonderlijk goed in het portretteren. Uit de portretten van zijn familie, hier zijn zoon Nicolaas, spreekt steeds een warme genegenheid. De tentoonstelling 'Rubens Privé', die voor het eerst de hele familie terug samen thuis brengt in het Italiaanse palazzo in Antwerpen, loopt nog tot en met 28 juni in het Rubenshuis, Wapper 9-11 in Antwerpen. Info op www.rubenshuis.be of www.facebook.com/rubenshuis.

© Wenen, Albertina

© Piet De Smet

Het laatste steengruis wegzuigen en klaar is kees. De religieuze boekhandel en het liturgisch centrum 'De 3 leliën' verhuisde naar de Nationalestraat 151 in Antwerpen. Loop er gerust eens binnen! Doorlopend open van maandag tot en met zaterdag van 10 tot 17 uur. Info: 03 231 03 39, www.de3lelien.be.

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

DE LIFT

Elke dag fiets ik door de voetgangerstunnel over en weer tussen Antwerpen Linker- en Rechteroever – ik moet eerlijk bekennen dat ik wel eens iets harder durf te trappen dan de toegelaten gezapige vijf kilometer per uur. Geef toe, het is een pareltje van een tunnel. Doorgaans geeft het me iets van een vakantiegevoel, alsof ik op citytrip ben en een van de top tien bezienswaardigheden bezoek. En als ik dat op een regenachtige dag, verkleumd en weggedoken in mijn fietspak, de natte lokken uit de ogen strijkend, toch even dreig te vergeten, loopt er altijd wel een toerist rond die vol bewondering een selfie maakt op de houten roltrappen of in de tunnelpijp met de blauw-witte tegels op de achtergrond. Door zijn ogen word ik me dan opnieuw bewust van het unieke van mijn omgeving en verdwijnt de lichte wrevel om de regen naar de achtergrond.

Maar deze ochtend ben ik gezwind op weg door de tunnel. Bijna aan de overkant steek ik nog een tandje bij. Het licht in de lift wenkt me, maar een zachte klik geeft aan dat de liftdeuren gaan sluiten. Net op tijd zoef ik tussen de deuren, die prompt weer helemaal openschuiven. Mijn spontaan 'dank u wel' levert me enkel een misnoegde oogopslag op van de twee heren die reeds in de lift, vol ongeduld hoopten naar boven te vertrekken.

Mijn eindspurt gooit echter roet in hun eten. Met een zucht maken ze hun verstoorde blik van me los en staren ze terug voor zich. De ene op een racefiets, helemaal in Quickstepoutfit, de ander netjes in het pak op een plooi-fiets, ongetwijfeld even tevoren van de trein gestapt in Antwerpen-Centraal en nu op weg naar een afspraak.

Terwijl de logge deuren opnieuw langzaam naar elkaar schuiven, kijk ik nog even achterom. Uit gewoonte, niet om beide heren op stang te jagen, al kon een lesje in beleefdheid geen kwaad. Komt daar toch iemand in volle vaart aanstormen, wild gesticulerend met de armen. Die wil duidelijk nog dolgraag met deze trip van de lift mee. Snel druk ik op de knop om het sluiten van de deuren te onderbreken. Als door een wesp gebeten, draaien beide heren zich om en kijken me nu onverholen boos aan.

De fietser bolt binnen en zegt dolblij: "Dank oe wel", daarbij heftig knikkend als om de oprechtheid van zijn woorden kracht bij te zetten. "Graag gedaan", antwoord ik vriendelijk. "Dat spreekt toch voor zich", voeg ik er nog fijntjes aan toe richting beide heren. Onze nieuwe medereiziger kijkt me vragend aan. Hij begrijpt me duidelijk niet. Hij is van vreemde origine en doet zijn best om

Nederlands te praten, maar het wil nog niet zo vlotten. Maar met wat goede wil en een glimlach kom je ver. Ik herhaal, nu wat trager, dat het toch normaal is dat we even wachten als er iemand komt aanbollen. Hij schudt het hoofd: "Nee. Dit eerste keer. Altijd sluiten mensen deur. Als ze zien, ik ben vreemdeling, zij doen niets." Hij haalt de schouders op en berust. Hij heeft ermee leren leven dat er voor hem geen deuren opengaan.

De man komt uit Marokko, zo verneem ik. Hij verblijft net twee jaar in ons land en blijkt onderweg naar zijn job in de haven. Zijn tweede werkdag. Hij is gehaast, want hij heeft zich overslapen en wil nog op tijd komen.

De rit met de lift duurt niet lang en onze wegen scheiden zich. "Fijne dag", wuif ik mijn medereizigers uit. Enkel de Marokkaan reageert: "Ook fijne dag!" Om dan weg te racen. Plotseling remt hij. "Mevrouw", roept hij. Ik kijk achterom. "Dank oe wel!"

Als hij nu maar op tijd komt ...

Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

Volgende keer:

Grenzen van de tijd

www.relevant-bisdantomwerpen.be